

Jelenetek.

Az égen a felhő egymást üzi-hajtja.
Suhogva a parton hajlong a sikár.
Csóválja fejét a hegyelen a makka:
Hogy oda megint az örömteli nyár!
Gyülemlik a holló, varjú kavarogva.
A ciznege fázik a tüskebokorba.
A kerti harasztot zokogja a szél:
Elhervad a rózsza, lehull a levél.

Elhervad a rózsza, lehull a levél!
Ezért születünk hát, ez az életi czél?
Csak eddig a pálya, semmit se tovább,
Vagy itten az ember csak öltözik át?
Mi itten örök: a halál-e, vagy a lét?
A sírban a kezdet, bölcsében-e a vég?
Mi itt a csalódás, hol itten az álom,
Vajh innen-e, avagy túl a határon?

Az égen a felhő egymást üzi-hajtja.
Bujdosni a tarrón indul a katang.
Elnémul az erdő, elszállt a galambja.
Síránkozik a falubéli harang.
Mezőkön az árnyék, tengereken hab
Mulik, születik, mint mára a holnap.
A szemfőlelet rángatja a szél:
Elhervad a rózsza, lehull a levél.

Elhervad a rózsza, lehull a levél!
Hiába hisz ember, hiába remél?
Hát semmi, de semmi, a mi vigasztal
Ott túl amaz árkon újra tavasszal?
Ereszkedik a ravatal a gödörbe.
Dörögnek a hantok: örökre, örökre.
A sírra borul le hű szeretet:
Semmit soha vissza a temető?!

Az égen a felhő egymást üzi-hajtja.
Lemegy a nap. A nyáj hazatér.
Távolba vesz el halk, méla kolompja.
Kiált a kukik, száll a denevér.
Sírhalomtól ölelve az anya zokog.
Majd kigyul a csillag, kisüt a hold.
S ott fonn a keresztfán sottogja a szél:
Kinyitják a rózsza, kihajít a levél!

Vajda János.

K a t ó.

Beszély.

Irta **Eötvös Károly.**
(Folytatás.)

Meglehet ugyan, hogy a Kató leányzó minden belső méltatlankodás nélkül elhallgatta volna az ifju embernek beszédét, de Kazóné asszonyomnak bizonyosan fölélesztette volna az ő lelki nyughatatlan-ságát, ha a Feri kölyök ilyen alkalmatossággal meg nem tartóztatta volna magát a hivalkodástól; és miután már a sok un-szolásnak vége-hossza nem akart lenni s a kakukkos óra is az éjféli utáni két órát elkakukkolta, ennél fogva felállott az asztal mellett s uri vendégeihez ekként szólott:

— Megbocsát a tekintetes viczispán uram, valamint tisztos uri vendégeim és atyámfiai is, ha én most már nyugodalomra megyek; — nem vagyok már tegnap asszony s miután szegény özvegy létemre minden gondot és aggságot magamnak kell viselnem s korán reggel talpon lennem: ennél fogva engedelmet kérek; — tisztos uri vendégeim és atyámfiai mulatozzanak tovább, épenséggel mintha otthon volnának s a miképen becses uri kedvük tartja; ha pedig és a mikor éjjeli nyugodalomra akarnának menni, Kató lányom majd eligazít mindent. Csöndes jó éjszakát kívánok mind közönségesen.

Nosza felugráltak e szavakra mind az öregek és fiatalok, hogy mindnyájan, kit-

kit a mint kora, rangja és atyafiságos állása megilletne, Kazóné asszonyomat nagy tisztességgel megöleljék vagy néki köteles alázatossággal kezecsköljenek. Nem is mulasztotta el ebbéli kötelességét senki sem s jó időbe telt, míg Kazóné asszonyom a maga ágyas házába bevonulhatott, hogy sötét színű rokokóját letenné, lelkét és a Kató leányt istennek oltalmába ajánlása s ekként a napi fáradság után nagy lelki nyugalommal elaludnék.

Az urak, vendégek és atyafiak sem virasztottak tovább. Dalolni és holmi egyéb vidám mulatságot tartani nem szándékozván, a csöndes beszélgetésre pedig az idő már elhaladván, Balog János viczispán uram ekként szólott Katóhoz:

— Édes lányom, már most nekünk is csak mutasd meg az éjjeli szállást, valamennyien utról jöttünk s utra készülünk, nézd, a dunamelléki atyámfiai is már csak bóbiskolnak.

Kató leányzó fölemelé pillantását s ragyogó szemeivel az ujonnan jött atyafiakra tekintett. Bánthó Mihály uramon igaz, hogy meglátszott az uti fáradság, de a Feri kölyök bizony csak akkor kapta félre a fejét, mikor a leány most először szeme közé akart pillantani. A két farkastól nem ijedt meg, de a leány két szemét nem bírta megállani. Szemmel látható volt rajta, hogy nemcsak megrejtent, hanem a füle hegyéig el is pirult. Hiába, nem tudta eltitkolni, hogy fehér személylél nincsen még bánásmódja.

Kató beszólított egypár leányseselédet s míg az urak, atyafiak egymástól az éjszakára elkövetkeztek: a gyertyákat és lámpákat elkészíté.

— Bocsánatot kérek édes bácsi, szól a leány viczispán uramhoz, kis házukban mindenkinek vetett ágygyal nem szolgálhatunk, hanem a mint édes anyamasszony megrendelte és a mint tőlünk telik, mindenkinek elégséget teszünk.

— Fütött szoba, tiszta szalma, egy korsó víz: ez kell nekünk édes hugom éjszakára, semmi más; szól Bánthó István uram.

Ugy is lett. Valami huszan a kastélyban kaptak vetett ágyat, a többit pedig Kató leányzó átvezette a cserházba, térdig gázolván a hóban s keresztül törte a hóviharon és sötétségben. Bánthó István uram és a Feri kölyök ott is külön szobát kaptak, a mely már egy hónap óta számukra készen állott, a többi vendég és atyafi pedig három szobában tiszta szalmára heveredett le, mely oda be volt hordva nagy bőséggel s hófehér ruhane-művel be volt takarva, hogy a háznak becsülete csorbát ne szenvedjen.

A következő három nap-n meg nem fogyatkozott a vendégeknek száma. A hóföregtet eltorlaszolta az utakat és utcákat annyira, hogy istenkisértés nélkül lehetetlen volt utra kelni. És a mi még ennél is több, se a hóesés, se a szél nem akart elállani. Kazóné asszonyom világ minden kincséért utra nem eresztett volna még egy vándorló legényt se, nemhogy az ő kedves vendégeit és atyafiait bocsátotta volna el, holott éjszakánként a lélek is megfagyott benne, mikor a faluvegről s kertek alól jól hallható a farkasok üvöltését s elgondolá, hogy egykor ilyen időben az ő szegény, istenben boldogult férje urának is cigányputriban kellett tanyáznia. Ha pedig az a putri utba nem esett volna,

milyen nagy szerencsétlenség támadhatott volna ebből mind a vármegyére, mind a familiára. Valahányszor e három nap alatt erre gondolt: mindig eszébe jutott a két jusskereső Bánthó atyafi is, a kiket ugyan még a legkisebb aggodalommal bocsátott volna el, ha a tisztesség megengedné, noha őket felteni se igen lehetett, mert hiszen ott volt az a nagy kamasz kölyök. — Olyan erős mint a bika. — Lám a bársonyosi nyilasnál is agyon ütött két farkast. — A mit ugyan jól cselekedett, miután ő, habár azok gonosz szándékkal jöttek is ő hozzá, csúfos véget nekik nem kíván, de mindamellett merészkedjenek csak előhozakodni idejövételük czélja felől, majd megmutatja ő nekik, merre vezet ki az út Kazóvölgyéről s majd tudokra adja ő érthető módon, ki az az özvegy Kazó Miklósné, született kazavölgyi Kazó Juditha asszony nemes Komáromvármegyében.

A negyedik napnak reggelén elállott a szél s elnyugodott a hóföregtet. Marasztotta ugyan Kazóné asszonyom az ő úri vendégeit és atyafiait s eléggé bizonykodott a nagy hófúvatok meglábolthatatlansága felől, sőt a kiküldött kisbéres ott az urak füle hallatára monda, hogy a pásztorháznál a hármaz nyárfá mellett legalább is öt-hat öl magasan fekszik a hó, mindamellett hiában volt minden szives szó és atyafiságos marasztalás. Nem volt más mit tenni, mint a jobbagyokat, zselléreket hóhányásra kirendelni, az utat a jáki határig járhatóvá tenni, minden távozó kocsit egy-két lapáttal ellátni s aztán a maradhatlan vendégektől nagy sok hálálkodással elkövetkezni.

A negyedik napon már a nagy ebédő melletti szobában a kerek asztalnál csak négyen ültek le ebédelni, ugymint Kazóné asszonyom Kató leányával s Bánthó István uram Feri fiával. Sehogy se lehetett ugy ejteni a sort, hogy a Feri gyerek vagy szemközt ne essék, vagy mellé ne kerüljön a Kató leány. A mi egyébiránt Kazóné asszonyomban a legkisebb felindulásnak sem lett okozója, miután olyan halatlan vakmerőség eszébe sem jutott, hogy az a kamasz kölyök szemet vessen az ő egyetlen leányára.

Az ebédnek bevégeztével éppen a legjobb beszélgetés közben Kazóné asszonyom nagy komolyan felállott az asztal mellett és ezt monda a fiataloknak:

— Gyerekek, mulassatok a hogy tudtok kellő jámborsággal, nekem egy kis atyafiságos beszédem lesz urambátyámmal.

Ezzel megindult a belső szobák felé. — Kivánságára kedves hugomasszony, szól Bánthó István uram s ő is megindult utána.

Beérkezvén pedig az ezüst-szekrényes nagy szobába, Kazóné asszonyom a közepére ült azon vörös bársony diványnak, mely állott négy aranyos oroszlánlábos s melynek görbülése hasonlatos volt a dunai csónak görbüléséhez, az orrán egy arany oroszlánfej tartván fogai közt arany karikat, farán pedig lógvány rajta piros rojtos, arany bojtos czafrangok, mintegy az oroszlánnak farkát jelképezvén.

— Hozzon ide urambátyám egy karosszéket s foglaljon abban helyet itt velem szemközt, monda Bánthó István uramnak.

Miután Bánthó István uram ezt megcselekedte s azon közben Kazóné asszonyom a zsámolyt lába alatt rendes helyére

igazította volna, két kezét hóna alatt összekulcsolva tisztos komolysággal így szolt az asszony:

— Urambátyám azt monda, midőn ide érkezvén szegény hajlékomban először láthattam, hogy mi hatod izben való unokatestvérek volnánk. Ámbátor én atyafiszerető jó rokon vagyok minden atyámfiahoz, legyen az boldog vagy boldogtalan, fi- vagy leányágbeli, osztályos vagy sógor-ságból eredett, közeli vagy távoli, egyenes vagy oldalagos, szerző vagy tékozló, vára-kozó vagy várományos, rangbeli vagy szántóvető és ámbátor különösen nagy szerencsémnek tartanám, ha a köztünk netalántán fennálló atyafiság tagadhatatlan valósága iránt megbizonyosodhatnám: mindamellett engedelmet kérek urambátyámtól, hogy noha itt a magam házában nem illenek, mégis meg kell mondanom, hogy a kazavölgyi családfára a dunaszentmihályi Bánthó-atyafiság nincs följegyezve. Van ugyan egy Bánthó följegyezve ez előtt mintegy száznegyven esztendővel, de az szecsődi Bánthónak nevezetett és mag nélkül halt el, ő tőle tehát a dunaszentmihályi Bánthók nem eredhetnek.

Bánthó István uram kétfelé simitá deresedő bajuszát s ekképen felelt a szóra:

— Noha kedves hugomasszony semmi sincs tőlem távolabb, mint hogy kedves hugomasszonyomnak itt saját uri hajlékában kedvetlenséget okozok és noha egy ilyen atyafiszerető nagylelkű uri asszonyságról egyáltalán fel nem tehető, hogy holmi csekély jussbeli viszálykodás miatt a vértagadásra még csak gondolna is, a mi egyébiránt a mi igazaink és erősségeink mellett nemcsak czéltalan lenne, hanem egyuttal veszedelmet is okozna: mindamellett már csak a rám háramló nagy tisztesség okáért is azt kell mondanom, hogy mi valósággal atyafiak vagyunk, habár a kazavölgyi családfában némi tökéletlenség előfordulna is.

— Abban tökéletlenség nincs, monda Kazóné asszonyom egész elhatározással.

Bánthó István uram megint kétfelé simitá deresedő bajuszát s így szolt:

— Nem akarok e miatt osztozni kedves hugomasszony, hanem az mégis igaz, hogy kedves hugomasszony fiagon való dédős apjának apja Kazó Sámuelnek nevezetett, a kinek egyik hajdon leányát, névszerint pedig Borbálát, Bánthó Sámuel vette el törvényes hitestársul, a ki szecsődiinek iratott, mivelhogy Szecsődön volt prédikátor és esperes.

— Ugy, tehát konvencionális ember volt.

— Igen is, szolgálatjára kedves hugomasszony, hires nevezetes férfit volt, a jézsuitáknak nagy virtussal ellentállt s gályán veszté életét.

— A kazavölgyi családfán konvencionális emberek maradéki nem szoktak följegyeztetni.

Bánthó István uram megsodorintá bajuszának egyik szárnyát s így folytatta a szót:

— Ezen Bánthó Sámuel fia volt ifjabb Sámuel az én dédapám; ennek fia volt Mihály az én ősapám; ennek fia volt ismét Sámuel, az én nagyapám; ennek fia volt Kelemen az én édes apám, a ki most 78 esztendő s általam szivesen tisztelteti kedves hugomasszonyt.

— Köszönöm igen szépen.

— Kazó Borbála az én ükös anyám egy kazavölgyi pusztát kapott osztályrészül itt Túludán, de miután férje gályákra hurcoltatott s a jézsuiták a javakat konfiskálták: sem ő, sem Sámuel fia nem ült meg ezen pusztán, nehogy a jézsuiták szagot kapjanak s nyomra bukkanjának. Bánthó Mihály ősapám nagyon belekeveredett a kurucz világba s nehogy a birtokot elharácsolják tőle: zálogba adta azt nagybátyjának Kazó Péternek, a kedves hugomasszony dédapjának. Ez a zálogos birtok az, a mely miatt köztünk az a kis villongás támadott. Nem ugyan mi köztünk, a kik most együtt vagyunk, hanem eleink között, mert azt elhíheti kedves hugomasszony, hogyha e pör örökséget nem képezne s ha maradékaim meg rövidítését lelkemre vehetném, én már régen tübbe dobtam volna ezen pörnek aktabaktáit, — olyan igaz, minthogy most itt vagyok.

— Nem kételkedem rajta; az atyafiságot is érteném, noha annak majd bővebben utána fogok nézni magam is; — hanem hát a pörre nézve mi szándékban van urambátyám? Ezt akarom tudni!

— Azt is megmondom, ha rossz néven nem veszi kedves hugomasszony. Tetszik tudni nagy bölcsen, hogy a végső ítélet már meghoztatott s hogy most már csak a végrehajtás vagyjon hátra.

— Tudom, hanem azt is tudom, hogy én apellálok, repugnálok, opponálok, repellálok s hogy a fölmérésnél, kihatásnál, beclésnél, executiónál, liquidationál, authenticationál, statutionál külön-külön minden remediumot acceptálok, mert én még ötven esztendő mulva is a birtokban akarok ülni.

— Engedje meg a fölséges ur-isten kedves hugomasszony, hanem ahhoz nekem is lesz egy kis szóllóm s ha csak valami nagy testi vagy lelki baj meg nem látogat, mihelyt kitavaszodik, ide fogunk jönni a királyi és megyei emberekkel.

— A kiket azonban saját úri szemé-lybenem fogok innen kiverni sóprőnyéllel, mint a csürhét.

Bánthó István uram megsodorintá bajuszának azt a másik szárnyát, melyet az előbbi alkalommal meg nem sodorított. És folytató a beszédet:

— Hogy azonban atyafiságos szeretetünket mind az otthon való részéről is kedves hugomasszony iránt megbizonyit-hassuk, mi minden perbeli előmenetelnk daczára is barátságos egyezséget ajánlunk olyan formában, hogy ha kedves hugomasszony a zálogos birtok egyik felét a fele zálogossomáért kiadni hajlandónak mutatkoznék: mi akkor a másik felének örök, nyugodalmas birásában minden törvényes záradékunk magunkra s fi- és leányágbeli maradékainkra vállalásával kedves hugomasszonyt s istennek tetszése szerint származott és származandó maradékait mind végiglen meghagyni szintén hajlandók volnánk.

— Nem alkuszom, nem egyezek, nem amikázok, nem csereberélek. Ha van jussuk: vigyék el, de én felelőtlenség senkinek nem leszek s ki nem adok egy talpalatnyit.

— Értsük meg a szót kedves hugomasszony. Hogy atyafiságos bizodalomról eleven tanúságot tegyek, azt is megmon-dom, mien fundálódik a mi barátságos ajánlatunk. Tetszik tudni, hogy a régi osztá-

lyos levelekben s egyéb fundamentomos irományokban két kazavölgyi birtokról tétetik említés, ugy mint az egyik, a mely tartozik Kazavölgyéhez és az e néven vezetett compossesoratushoz, a másik pedig, a mely kazavölgyi pusztának nevezetett és a nemes uri familiának külön kuriális birodalmát képezte. Minek utána az idők folyamában e két határ összeolvadt s különböző osztályok által eredeti formájából ki lett vektőzve, most már nekünk nyertes fölpereseknek napnál világosabban ki kell mutatnunk, a határnak melyik részén fekszik a birtok azon pusztai birtok, mely Kazó Borbálának öröksége s ekként a mi igaz jószágunk. Ugyde ama közös elődünk Kazó Sámuel, mint tetszik tudni, a szecsődi várba vitte be, mint e várnak kapitánya, a familia archivumát, a honnan az a veszprémi káptalanba szállítottott; mikoron pedig jött volna a török és Veszprémet fenyegetné, onnan a szepesi káptalanba hurcoltatott. Ezen archivumban volt pedig az a levél, melyben a kazavölgyi és pusztai kazavölgyi határok meg vannak írva és miután boldogult Kazó Miklós urambátyámnak öreg apja Mária Terézia királyunk különös engedelmevel némi-nemü irományokat a szepesi káptalanból kikapott: ennél fogva azon határozó levél vagy ott maradt és ott van mostanság is, vagy pedig itt fekszik Kazavölgyén kedves hugomasszony birtokában.

Kazóné asszonyom két éles szeme mintha el kezdett volna titkon mosolyogni. Jól tudta ő, hogy azon levél ő nála van, de csak most tudta meg, hogy mennyit ér az a familiának. Kihagyta beszélni Bánthó István uramat, a ki folytatá:

— Nehogy pedig azt gondolja kedves hugomasszony, hogy most már mi az utolsó lépésnél hanyatt esünk, tehát csak azt is megmondom, hogy mi már a Halytó-atyafiakat, kik Kazavölgyéből kitudattak, örök tanuképen hitelesen vallásra birtok s az ő vallásaik szerint a nekünk esendő rész itt a kastély mögötti erdőben és három táblában fekszik, de mivelhogy sem ezen atyafiak üldöztetését, sem kedves hugomasszony zaklatását szívünkre venni nem akarjuk: ennél fogva történt a mi barátságos ajánlatunk, a mire nézve egyébiránt ne legyen köztünk nehezteles.

Kazóné asszonyom két szemén meglátszott a haragnak indulata, két lábát levette a zsámolyról, a zsámolyt félrerugta s aztán felállván egyenesen, csipőre tette két kezét és így szolt:

— A levél itt van, azt föl nem mutatom; a birtok itt van, azt ki nem adom; a ki lábát ide jussért beteszi, azt majd én fogadom; urambátyámnak pedig megmondom és jól megértse minden mondatom: kényerem-savam magának, szénám-zabom a lovának kijárja, de ha a pörrel még egy igét ejt az én házamban: föl is ut, alá is ut. Tisztelem a dunaszentmihályi atyafiakat.

Bánthó István uram most már egyszerre sodorintá meg deresedő bajuszának mind a két szárnyát s ekként felelt:

— Most már fogatok — hanem eljövök a levélért karácsonra.

Bánthó István kiment az egyik ajtón, hogy lovait befogassa, Kazóné asszonyom pedig kiment a másik ajtón, hogy a gyerekeket megtekintse.

Feri még akkor is az asztalnál ült, de halaványan, Kató pedig az ablaknál állt

piros arccal és könnyező szemekkel. Valaminek kellett történni a két gyerek között. A két gyerek aligha egymáson nem felejtette esztét.

Kazóné asszonyom kemény hangon mondá:

— Kató, láss a baromfiak után.

Kató megrezzent és Feri felállt. És felállván, nagy eltökéltséggel odalépett Ka-

zóné asszonyom a leányzó kezénél s kilóditotta a másik szobába. Látván ezt a Feri kölyök, nagy tiszteletlenséggel ezt kiáltá:

— Most elmegyek, de a lányért visszajövök s elviszem magammal, ha mind a három isten állja is utamat.

(Vége követek.)

Meg is mutatták. Oroszlán volt mindegyik, s megérdemelték, hogy a bécsi nép lelkesedéssel fogadja őket.

Ugy fogadta. A magyar alföld derek fiait úgy üdvözölte a bécsi polgár, mint ismerősét, rokonát; virágot hintettek utójukba a bécsi szépek, megkoronázták zászlójukat, felbokrétázták puszkájukat. Az egész város kirukkolt tiszteletükre s az utcákon tolongó nép számát 300,000 főre teszik. Lovas rendőrök nyitották meg a menetet, kik után a főherczegek következtek fényes

A CSATATÉRRŐL VISSZATÉRŐ CSAPATOK FOGADTATÁSA BÉCSBEN.

zóné asszonyom elé és így szólott a Kató leányzó fülehallatára:

— Kedves asszonyom: adja nekem Kató hugom feleségül.

Kazóné asszonyom sóbálványára meredt. Szeme oda villant a könnyező leányra és visszavillámlott a vakmerő kölyökre. És szólt:

— A nevem Kazó, a lányom Kató, kendnek nem eladó!

A csataterőről visszatérő csapatok fogadtatása Bécsben.

Olyan ünnepnapot, minő a nov. 17-iki vasárnap volt, rég nem látott Bécs városa. A csataterőről visszatérő katonákat ünnepelték, kiket elkerült a halál, kik leküzdtek a furdalmakat és most hazajöttek.

A Mollináry-ezred volt az első, mely visszatért, az az ezred, melynek legényei ezt dalolják:

Megmutatjuk mi az egész világnak,
Nines párja a Mollináry-bakának.

kisérteikkel, tábornokokkal, kik között Pittel haladt, a Mollináryak ezredese, adjutansával. Aztán következett két katonai zenekar s végül maga a vitéz ezred. Ót órába került, míg az indóháztól a belvárosig s ott a laktanyába juthattak, akkora volt a tolongás. A kirendelt 600 rendőrt egész elnyelte a néptenger, mely lelkesült éljenzéssel, kendőlobogtatással, virágsokorokkal, szivarokkal fogadta a hősokeket. Valóságos örömműnyp volt ez, a minőhöz hasonlóra rég nem megeledett föl az osztrák főváros népe.

Pedig ez nem volt megrendelt, mondva esi-

A bőség szarva ömlik mármá
A gazdag és szegény lakára.
Fényben csillognak kunyhók s termek,
Az agg mosolyg, újjong a gyermek.

Az angyalok röpködve szállnak —
S mit Jézus hirdet a világnak
A mennyben: isten dicsősége,
A földön: emberek közt béke.

nált ünnep. A lakosság magától zászólta föl házait s függesztett ki szőnyegeket az ablakokon, míg a házak homlokzatát virág- és lombfüzerekkel díszítette föl. Itt-ott a hidakon egész diadalveket rögtönöztek, melyekre föl volt írva: „Éljenek a hősök!” „Isten hozott!” Öregek, ifjak, nők, gyermekek tolongtak kezét szorítani a derék vitézekkel s a nagy szeretetben kevésbe mult, hogy agyon nem ölelték őket, a mint valóban történt, hogy többször teljesen megtörtölt a tömeg s percekig nem lehetett mozdulni se előre se hátra.

De a hivatalos Bécs is kitétt magáért. Állami méltóságok, városi előkelőségek üdvözölték legelőször is a csapatokat a déli pályaudvarban. A helytartó és a polgármester tartottak beszédet, melyre az ezred parancsnoka válaszolt. Ott volt a tartományi főparancsnok s a térsparancsnok az összes tábornokokkal, kiknek élén maga Albrecht főherceg jelent meg, a király nagybátyja.

Az üdvözlő beszédek után a katonákat gazdagon megvendégték s megajándékozták, s csak azután indult meg a menet az örömben uszó városra keresztül. Ennek néhány érdekes jelenetét mutatja mai képünk.

Azóta még két visszárkezett ezredet fogadtak hasonló díszszel, legutóbb az Este-ezredet, melynek hadkiegészítő kerülete Budapest.

Rejtélyes lelkiállapotok.

A szellemélet nem egy rejtélyes nyilvánulással találkozunk, melynek természetes megjelése ez ideig még nem sikerült a tudományunk. És ezen nincs mit csodálkoznunk, ha meggondoljuk, hogy tudásunk rendszerint az érzékelhető természeti tümenyek fölismerésével veszi kezdetét és csak hosszú időközökben, fokozatosan hatol be a lényeg szerkezetének fölfogásába. A testek külalakjaira, mozgásaira vonatkozó jelenségek hamarabb ébreszték fel az ember figyelmét, mint az anyagrésekből előforduló változások; a physika tehát előbb fejlődött ki, mint a vegytan. De még a physikában is, a távolba ható természeti erők, mint pl. a nehézkedés tümenyei — nevezetesen a csillagászatban — korábban lettek ismeretesek, mint a tömecs-erők kicsiny körben észlelhető hatásai, mivel ez utóbbiak bonyolultabbak a távolba ható erőknél. A vegytanban ismét az élettelen tárgyakkal foglalkozó szervesen vegytan régebbi keletű tudomány, mint a szerves vegytan, mely alig pár évtized óta, a nem rége elhalt *Liebig* kezdeményezése folytán, nyerte egy külön tudomány jellegét.

Hogy tehát az ember előbb a távolabb fekvő, feltűnőbbnek, csodálatosabbnak tetsző természeti tümenyekkel szeret foglalkozni és csak hosszú tapasztalás után, a művelődés előre haladtával kezd a közvetlen közelében levő tárgyakra, s végre önmagára irányozni figyelmét, ezt természetesnek fogjuk találni, ha meggondoljuk, hogy minden tudomány között legnehezebb — mert legtöbb segédességet igényel — az *önméret*. A tévedések és akadályok itt szerfölött nehezen küzdhetők le, mert semmiféle tévedésnek nem találhatni oly nehezen nyitját, mint az olyanét, melynek okai saját lényünkben rejlenek. Innen könnyű belátni, hogy a lélektan még nem vehető bevezetett tudománynak, minők pl. a természeti tudományok. A lelkiállapotok nyilvánulásaiban van még sok titokzékenység, melyet csak regisztrálnunk lehet, a nélkül, hogy behatóbb élet- vagy lélektani fejtegetésekkel kellő tudományos világításba helyezni képesek volnánk. Adatokat gyűjteni a szellemélet még kevésbé ismert terén, s ezeket rendezni, egyelőre elég. A tudomány, mely már annyi megfajthatlannak tetsző tümenyét megmagyarázott, idővel ki fogja deríteni és a változhatatlan természeti törvények nagy kodexébe sorozandja az emberi szelleméletnek az időszerinti rejtélyeit is.

Számos eset fordul elő, midőn az egyes ember idegrendszere oly szokatlan izgalomba jő, hogy e rendkívüli állapotban föltűnő lelki jelenségeket, érzéseket tapasztal magán, melyeknek okát sem ő, sem az emberek nagy többsége feljövni nem képes. Egnémely rokon- és ellenzenet, csakis az idegrendszer rendkívüli fokozott ingerlékenységéből lehet kimagyarázni. Erasmus lázrohamaikat kapott, valahányszor halak közelébe jött; Scaliger remegett, ha tornát látott. Vannak emberek, kik bizonyos zajra áju-

lásba esnek. La Mothe, a leghalkabb zenét sem tűrhette; elhalt jeles történetírónk Szalay László szintén kerülete a zenét. Hobbes angol bölcész örvöngéshez hasonló állapotba esett, ha ének idején csak egy pillanatra is gyertyavilág nélkül maradt. Bacot minden holdfogyatkozáskor ájulás környékezett; Épneron herceget szintén, ha nyulat látott. Az idegek ingerlékenysége sok embernél oly nagy, hogy csekély külsőnyomás, bizonyos körülmények közt, a legmeglepőbb hatást idézheti elő bennök. Castrén egy lapplandi nőről tesz említést, ki egy váratlanul jött kéztaps által okozott csattanásra oly dühbe jött, hogy a körülállókra rohant, azokat összekaromolta és harapdálta. Midőn egy ízben Castrén társai, egy kunyhó falát kalapácsal döngötték, a benne tartózkodó lappok, mintha villanyütés érte volna, összergyógytak és sok ideig eszmélet nélkül feküdtek a földön. — Oly személyek közt, kik hosszú ideig állandó baráti viszonyban állnak egymással, idővel az eszmék és érzelmek olyatén öszhangzásra keletkeznek, mint pl. két egymás mellett kifeszített és egyenlően hangolt burnál: a mint az egyik megzendül, hangot ad a másik is. Oly mély rokonszenv létezhetik két ember közt, hogy nem ritkán egymásnak gondolatait is kitalálják. Ha Campanella tudni akarta gyermekkori barátjának gondolatait, annak testállását s arckifejezését a lehetőleg híven utánozta és ilyenkor nagy figyelemmel volt arra, a mi agyában megfordult.

Az emberek nagy többsége az élet apró bajait, kisebb kellemetlenségeit könnyen tűri, hamar felel, míg a súlyos következményekkel járó bánatalmak, vesztések, életveszélyek, a legnagyobb testi-lelki erővel bíró embert is megijesztik, elrémítik, sőt nem ritkán a kétségbeesés örvényébe hajítják. Ez nekünk természetesnek tetszik, mert hogy a szerencsétlenség nehéz gondokkal, szívfejjalommal jár, a kis baj pedig csupán rövid ideig tartó csekély kellemetlenséget szerez az embernek — mindenki előtt világos. És mégis, kivételképp vannak oly emberek is, kikre e világos, s oly természetesnek tetsző szabályt alkalmazni nem lehet. E lélek- vagyis inkább élettani tümeny földerítve ugyan még nincs, de tény — kicsiben a mindennapi élet, nagyban a forradalmak története bizonyítják — hogy vannak oly ideges emberek, a kiknél a legcsekélyebb pillanatnyi kellemetlenség több napig tartó levertséget képes előidezni, sőt a véletlenül elejtett papírról zörrenése is följeszti őket. És ugyanez emberek nagy szerencsétlenségek, életveszélyek közepette, egykedvűen, hidegen maradnak, a felelem legesekélyebb jele sem látszik rajtuk; rabló-támadások, tűzveszélyek, forradalmak alkalmával pedig nem ritkán rettenthetetlen bátorság által tündették ki magukat. Ez állítás igazolásául szolgáljon a következő két eset, melyek elsőjét annak idejében a lapok is közölték, míg az utóbbit e sorok írója saját tapasztalása nyomán adja elő.

1848 9-ki szabadságharcunk idejében, egy szerb fölkelőcsapat berontott X bányási magyar helységbe, s a többek közt három fegyveres ember a falu egyik jómódú birtokosának házába haltott. Az ötvég család fő hivatalos ügyben lévén távol, a megremült család elmenekült a házból, magára hagyva a fiatal, mintegy 20 éves házi kisasszonyt, ki rendkívül félnék idegyöngre természetéről volt az egész környéken ismeretes. A három fegyveres, kik a helyi viszonyokról pontos tudomással látszottak birni, bátran nyitottak be az egyedül volt házi kisasszony szobájába, leplezetlenül tudatva véle rablási szándékukat; hogy az ifjú hölgy személye sem fog sértetlenül maradni — világos volt. A fiatal leány szó nélkül a legnagyobb léleknyugalommal levevé atyjának szegen függő föltött puskáját, s az egyik rablót mellbe lötte, majd a villámgyorsan megmarkolt vadászkeszél megsebesíté arczban a másodikát, mire ez, a nem várt gyors és erélyes támadástól megrettenve, társával együtt kerekelt fordul. A bator hölgynek sikerült a nem sokára nagyobb tömegben visszatérő martalócok elől a kerten át vezető mellékutakon elmene-külni.

Az imént elbeszéltnél sokkal feltűnőbb, rejtélyesebb a második eset. Gymnasiumi tanuló koromban, a 40-es években, volt a többek közt egy *Z. Ede* nevű iskolatársam, ki félnksége, tulgyöngéd leányos modora miatt, tanulótársainak rendes gúnytárgyul szolgált. Egy ízben az erős szélroham becsapván az iskolaterem nyitva

fedezett egyik ablakszárnyát, az ablaküvegek esőrömpölve hullottak a földre. E nem épen ritka eset, illetőleg csattanás és esőrömpölés, oly rohamos hatással volt Z. barátunk gyöngye ideg-zetere, hogy rögtön elájult. Ha valaki azt mondta volna akkor, hogy e tanulótársunkból egykor majd katona, még pedig a vitézi bátorság jelvényével ékített katona válik, bizonyára mindannyian, tanárunkkal egyetemben, szerfölött mulatságosnak találtuk volna ezt a jövendölést. Ámde az évtizedek tapasztalása és a tudományos buvárlatok megtanítanak, hogy a szervesen testeken észlelhető tümenyekből képesek vagyunk ugyan bizonyos erőhatások bekövetkezését megjósolni, de a gyermeknek a fejlődés fokán álló testi-lelki tulajdonságaiból nem vonhatunk biztos következtetést a majdani férfiú életvezetésére, — a tudomány segédeszközei itt eszerben hagyunk. De térjünk vissza Z. barátunkra, és lássuk mi lett később a félnék, ideges fiúból.

1849. február 8-án, gyilkos harez dühöngött Arad város főterén és mellettekuzáin, mely alkalmommal a 29-ik hónap 23-ánál, a polgársággal kezelt fogva, hősiesen kiverte a tulszámban levő, benyomult ellenséget. Jóllehet e véres napon mindenki a fanatizmussal határos lelkesedéssel megtette hazafiai kötelességét, s bajos lett volna megnevezni a kiválóbb jeleseket, mégis, mellőzve ezutal a döntő szerepet viselt két hős vezető: Asztalos századost és Boeckó Dániel kormánybiztos — csupán egy igénytelen fiatal honvéd-tüzér altisztre kívánom irányozni az olvasó figyelmét, ki ritka lélekjelenlété, hidegvérűsége, kitűnően irányzott lövése, s általában a reá bízott löveg szakértő, ügyes kezelése által, ne n csekély mértékben járult hozzá a küzdelem dicsőséges sikeréhez. Mellén egyebiránt már ott diszlett a katonai érdemrend, jelölül annak, hogy nem ma adta először próbáját rettenthetetlen bátorságának. Az ütközet végével többen, kik szemtanúi valánk e derék bajtársunk által irányzott lövések ellenségespusztító hatásának, fölkerestük ágyuja mellett, s tiszteletteljes kíváncsisággal vettük szemügyre ezt a dekorált mellü tüzert. De ki írhatná le csodálkozásunkat, midőn az alig 19 éves fiatal, hallgatag, halovány képű, egykedvűen körültekintő bator tüzérben egykori félnék, leányos iskolatársunkat, Z. Ede barátunkat ismer-tük fel. — Emlékszem, sokat törtük rajta a fejünket: mi okozhatta ezt a roppant átalakulást, az egykor oly idegyöngye, s minden csekély-ségtől remegő gyermekben! Végre is abban állapodtunk meg, hogy a hazafiai lelkesedés az a bűvérő, mely lényünket ily gyökeresen átváltoztatni képes. Iskolákból nem rég kikerült ifjak, Hellasz és Róma fénykorára vonatkozó tanulmányok friss emlékeivel s a kiknek fogékony keblében nemzeti multunk dicső alakjai hazafias érzelmeket keltenek, — természetesen nem is jöhettek más következtetésre.

Pár évvel a forradalom után ismét találkoztam Z. Edevel és ime — megint csak az egykori ideges, minden csekélység miatt kétségbeeső tanulótársamat találtam fel benne. Kifejezést adva e fölötti meglepetésemnek; emlékeztetem őt a szabadságharc alatti fényes szereplésére, s kérdém: hova lett az a csodálatos lelkierő, hősibátorság és halálmegvetés? Szegény barátom ekkor fölvilágosított, hogy tulajdonképen maga sem tudja, honnan vette ő az ágyudőrejt és golyó-zápor közt azt a lélekjelenlétet és hidegvért. Csak annyit tudott mondani, hogy nem a lelkesedés vezette őt a harcok zajába, mert bár jó hazafi volt, s lelke mélyéből óhajta ügyünk diadalát, de félnék lénye miatt, csepp hivatást sem érzett magában a katonai pályára. Nem is önkénytelen állott be, hanem besorozták. A mint azonban legelső alkalommal ott találta magát az öldök-lés és golyózápor kellő közepében és látta maga mellől elhullani bajtársait, úgy tetszett neki, mintha idegrendszere egy pillanat alatt acélcse-ménységüvé változott volna. Nem érzett sem felelmet, sem rettegést többé, sőt azt vette észre, hogy testi ereje növekedett, gondolkodása higgadtabbá, fölfogása, tanulékonyasága élénkebbé lett. Ez így tartott az egész forradalmi időszakon keresztül. De most, mióta nem látja magát halálveszélyektől fenyegetve, hanem csupán a polgári élet rendes apró bajai környezik, ismét visszaesett előbbi kínos idegességébe, a férfiatlan félnkségbe, melyet az emberek nagy többsége gyáva-ságnak tart és a mely most még inkább elkese-riti életét, mint annak előtte, mikor még nem adta volt jelét katonai bátorságának. — Nem

fojthatám el sajnálkozásomat szegény barátom abnormis lelki állapota fölött, kinek későbbi sorsáról nincs tudomásom, mert ez volt utolsó találkozásunk.

A lelki állapot ily sajátosság átalakulását, nézetem szerint, a betegségek rovatába sorozni nem lehet, mert az idegrendszer ily rendkívüli feszültsége nem szokott hosszú ideig tartani. A kétségbeesés bátorságával sem azonosíthatjuk. A kétségbeesés lázas állapot, melyet az idegrendszer szintén csak igen rövid ideig bír meg. De ezenfelül a lázas állapot, mint tudjuk, kizárja az elmebeli higgadt megfontolást s ennek folyományát: a lélekjelenlétet.

Bárminő szempontból tekintjük is az imént közölt esetet, tény, hogy ily esetek izgalmas időszakokban gyakran fordulnak elő, miként erre a nagy francia forradalom alatt, nevezetesen a rémuralom idejében, elegendő példát találunk. Az idegrendszer fokozott ellenhatásának tulajdoníthatjuk még azt is, hogy forradalmi időszakban — a francia statisztikusok kimutatása szerint — a betegségek eseteinek száma jóval kevesebb, mint rendes időviszonyok közt.

Stenger K.

TIZENÖTÉVES KAPITÁNY.

VERNE GYULA REGÉNYE.

MÁSODIK RÉSZ. — TIZENNYOLCZADIK FEJEZET.

Új megpróbáltatások.

A következő négy nap, július 11-től 14-éig nagyobb esemény nélkül telt ugyan el, de lehetetlen volt észre nem venni, hogy a táj arca-lata tetemes változáson ment át. Nem csak elhagyott, de valódi sivataggá változott. A kiaszott, kopár vált talaj alig mutatva valami nyomát a tenyészetnek s a fenniskok termékenységére egyetlen pontja sem emlékeztetett.

S a folyó, mely mindig ugyanaz, mintha soha sem akarna véget érni s a tengerbe vagy valamely más, nagyobb folyamba metelkedni!

E sivatag vidéken a napi élelemről való gondoskodás is nehéz feladattá vált. A félretett tartalékból sem volt semmi; a halászat is kevés zsákmanyt nyújtott, a parti vadászat majd semmit. A füvő álat nem élhet meg a sivatagon; s ha füvő nincs, nincs mit keressen a husevő. A ragadozó állatok éjjeli sivítózsajai is elmaradtak s nem vertek fel többé a csöndet. Egyedül béka-lében nemzeti multunk dicső alakjai hazafias érzelmeiket keltenek, — természetesen nem is jöhettek más következtetésre.

Pár évvel a forradalom után ismét találkoztam Z. Edevel és ime — megint csak az egy-

kori ideges, minden csekélység miatt kétségbeeső tanulótársamat találtam fel benne. Kifejezést adva e fölötti meglepetésemnek; emlékeztetem őt a szabadságharc alatti fényes szereplésére, s kérdém: hova lett az a csodálatos lelkierő, hősibátorság és halálmegvetés? Szegény barátom ekkor fölvilágosított, hogy tulajdonképen maga sem tudja, honnan vette ő az ágyudőrejt és golyó-zápor közt azt a lélekjelenlétet és hidegvért. Csak annyit tudott mondani, hogy nem a lelkesedés vezette őt a harcok zajába, mert bár jó hazafi volt, s lelke mélyéből óhajta ügyünk diadalát, de félnék lénye miatt, csepp hivatást sem érzett magában a katonai pályára. Nem is önkénytelen állott be, hanem besorozták. A mint azonban legelső alkalommal ott találta magát az öldök-lés és golyózápor kellő közepében és látta maga mellől elhullani bajtársait, úgy tetszett neki, mintha idegrendszere egy pillanat alatt acélcse-ménységüvé változott volna. Nem érzett sem felelmet, sem rettegést többé, sőt azt vette észre, hogy testi ereje növekedett, gondolkodása higgadtabbá, fölfogása, tanulékonyasága élénkebbé lett. Ez így tartott az egész forradalmi időszakon keresztül. De most, mióta nem látja magát halálveszélyektől fenyegetve, hanem csupán a polgári élet rendes apró bajai környezik, ismét visszaesett előbbi kínos idegességébe, a férfiatlan félnkségbe, melyet az emberek nagy többsége gyáva-ságnak tart és a mely most még inkább elkese-riti életét, mint annak előtte, mikor még nem adta volt jelét katonai bátorságának. — Nem

fojthatám el sajnálkozásomat szegény barátom abnormis lelki állapota fölött, kinek későbbi sorsáról nincs tudomásom, mert ez volt utolsó találkozásunk.

biztosságba helyezte, tudniillik felszurta a kalapja béléssébe, s így mindig magával hordta bogarász csatangolásaiban.

A mondott nap épen Sand Dickkel együtt barangoltak a parton. Egy madarat vertek föl a magas harasztból, melynek csicseregése felkötötte a Benedek ur figyelmét. Sand Dick már rá fogta a puskáját, de Benedek ur megfogta karját.

— Ne lödd le, — mondá. — Őt embernek egy ily kis madár úgy sem sokat érne.

— Jakabnak elég volna, — felelt Sand Dick s löni akart.

— Ne, ne! — ismétlé a tudós; — több táplálékot ad, ha élve hagyod.

— Hogyan?

— Ez mézelő madár! Kövessük, a vad darazsak mézköptühej vezet.

Valóban úgy is volt s nem is messze kelle menniök. Pár puskalövésnyire, néhány korhadt s kidőlt vén fatörzs hevert a földön, egészen elfővte a kutyatej sütrűjétől; a vad méhek óriási raja sürgött körülök, jöve, menve, zummogva fel s alá.

Benedek ur szeretete volna, hogy ne kelljen e „beesületes hymenopterákat“ munkásságuk gyümölcsétől megfosztani; de már e részben Sand Dick nem akart alkudozni. Száraz füvekből tüzet gyújtott s erős csipős füstjökkel mind elfűstölte a rajokat s hatalmába ejtette tetemes mennyiségű mézkészletöket; s a madárnak, mely e becses nyomra vezetett, otthagya a viaszat, mely az ő része, a zsákmannyal mindketten visszatértek a csónakba.

Őt a mézet bezzeg jól fogadták, s két-három nap el is tartotta a társaságot. 12-kén a csónak meg el is öblöbe, mintegy természet-alkotta kikötőbe hajtott be, a hol temérdek sáska ugrált a kopár szíken. Mikor közelítették hozzájuk, akkor vették észre, hogy a mit első tekintetre a kopár talajnak néztek, az is mind sáska, három-négy-szeres rétegben, egymáshátán, borítva a földet tökéletesen. Milliókra menő számban voltak s nyüzsgöttek, alig mozdulhatva egymástól, mert a pusztító rovarok természeté szorosán egymáshoz szorulni s mintegy összeverődni. Annyi volt, hogy akár tízszer tele rakhatták volna vele az egész csónakot; pedig lassu tűzőn megpörkölvé, e sáskák elég izes eledelül szolgálnak, még kevésbé kiéhezett embernek is. Benedek sógor mindjárt hozzá látott s tetemes mennyiség elfogyasztásával adott jó példát sógorasszonyának s a kis Jakabnak, kik először finnyáskodtak a szokatlan eledelt megkóstolni.

Azonban ideje volt, hogy a testi és lelki megpróbáltatások e hosszú sora egyszer nem véget érjen. Ámbar maga az utazás, a könnyen alá sikamló járművön, egyáltalában nem volt fárasztó, de a nappali nagy forróság, az éji nedves ködök, a rovarok, szűnyog s egyébféle folytonos alkalmatlan ostroma, még e különben könnyű utazást is sokszor majdnem tühretelenné tették. Ideje volt már megérkezni; s Sand Dick el nem tudta gondolni: hogy nem ér már véget utazásuk? Egy hétig vagy egy hónapig fog-e még tartani? semmi jel nem mutatta. Ha a folyó, mely őket vitte, egyenest nyugotnak folyt volna, már régóta az angolai partokon lennének; de átalános irányja inkább északnak volt, s így soká tarthat, míg partot érnek.

Sand Dick e miatt nagyon nyugtalan is volt, midőn július 14-kén reggel az ut irányja egyszerre s tetemesen megváltozott. A kis Jakab épen a csónak elején állott, mikor nagy víztömeg tűnt szemébe.

— A tenger! — kiálta föl a fiu.

Sand Dick egyszerre odaugrott.

— Tenger? — felelé — nem még! de leg-alább egy más s nagyobb folyam, melynek ez

csak mellék folyója, s mely legalább egyenesen fog vinni a tengerbe. Talán a Zaire lesz!

— Adná isten, — tevő hozzá Weldonné is, ki fia felkiáltására szintén előlépett volt.

Valóban, akár a Zaire volt, melyet már Livingstone után ismertek, akár a Congo, melyet Stanley néhány évvel több fedezett föl, elég az hozzá, hogy a következő napokon, július 15., 16., 17. és 18-kán, már kevésbé sivatag vidéken, a nagy folyam csöndesebb árján, de egyenest nyugoti irányban suhantak tova — a tenger felé!

Mivel a partok itt-ott lakottak voltak, veszeljes megtámadások ellenében folytonos vigyázatra volt szükség; a csónak eleven zöldgaly-fedelzetét megújították, hogy az ismét egy uszó zöld sziget képét tüntesse azok szemébe, a kik netalán a partról gyanus szemekkel kísérik.

Még néhány nap, — így biztatta a remény, — s a „Vándor“ egykori utasai végére jutnak nehéz megpróbáltatásaiknak!

Azonban, jul. 18-kán éjjel, oly esemény adta elő magát, mely valamennyiök életébe kerülhetett.

Hajnal felé, 3 órakor, távoli moraj — még siket és tompa, kezdett hallatszani nyugot felől. Sand Dick, ki mindig éber s aggodalmaskodó volt, szeretete volna tudni, mi okozta e sajátosság morajt. Mig Weldonné, a kis Jakab és Benedek ur csöndesen aludtak széna-almakon, előszólította Herkules s mondta neki, hogy csak figyeljen előre, mit hall.

Az éj csöndes volt; legesekélyebb szél fu-vallat sem lebbentette meg a levegő alvó rétegeit.

— Ez a tenger moraja! — szólt Herkules, örömtől ragyogó szemekkel.

— Nem az, — felelt Sand Dick, kétkedőleg rázva fejét.

— Mi hát? — kérdé Herkules.

— Várjuk be a reggelt, de örködjünk a legnagyobb gondallal addig is.

Herkules erre visszatért a csónak farába, mig Dick elüli maradt. Folyvást hallgatózott. A moraj távoli tompa bögéssé erősbült . . .

A reggel a hajnal átmeneten nélkül egyszerre virradt meg. A folyam mentén lefelé, mintegy mérföldnyi távolban szürke, ködszerű felleg lebegett a víz tükre fölött, még sem olyan mint a köd rendesen, inkább megtörtöltött gözök tömegének látszott — s a mint a nap egyszerre fölbu-kott keleten, e gözökön átszegtett sugárai valódi szivárványt támasztottak a víz fölött, egyik part-ról a másikig.

— Parthoz! — kiálta Sand Dick, oly har-sány hangon, hogy Weldonné asszony is egy-szerre fölriadt álunából. — Viz-esés közelében vagyunk: az a felhő — porrártó vízcsöppek! — Parthoz, Herkules, egész erővel!

Sand Dick nem csalódott . . . A folyam mentén a föld színe egyszerre több mint száz lábnyit esett — s a víztömegnek ily mélységbe kelle visszatartatatlannal alá zuhannia. Még egy fél mérföld — s a csónakot s vele mindnyájokat menthetetlenül örvényébe sodorta volna a zuha-tag . . .

(Vége következik.)

Tompa Mihály zsülőháza.

Rimaszombat, a derék felvidéki magyar város, mely nem rég ülte meg a kebelében virágzó protestans egyesült gimnasium huszon-ötöves jubileumát, — szept. 18-án ismét kegyeletes emléket ünnepelt.

Tompa Mihály, a nemzet koszosos költője, a város szülőtte emlékének volt szentelve ez ünnep. A mondott napon, a költő születésé-nek évforduló napján leplezték le ünnepélyesen azt az emléktáblát, melyet a rimaszombati mű-

kedvelő társulat a költő szülőházának falába tétetett.

Egy szerény faház az, a Szentkirályi-utczában, hasonló a legtöbb szegényebb házhoz e városban. Két ablaka nyílik az utcára s két lakosztályt tartalmaz, melyek közül Tompa a hátulsóban született. Alig méltatták figyelemre azelőtt az igénytelen kis házat, mely ezután Rimaszombatnak kegyelével őrzött egyik nevezetessége lesz.

A leleplezés napján délután 3 óraker nagy néptömeg gyűlt össze a szerény ház előtt. Kivonultak a tüzoltók teljes díszben s a dalárda énekelte alkalmi új szöveget a Vörösmarty temetésére szerzett gyász dallamot. Azután Terhes Pál rimaszombati reform. lelkész (egykör káplán ugyancsak Hanván, hol Tompa lelkészkedett), foglalta el az emléktábla alatti emelvényt s meleg szavakban emlékezett meg a város nagy szülőteréről, büszkeségéről, s a hájáról, melylyel emléke iránt a nemzetségi első sorban szülővárosa tartozik. Egyelőre csak szerény márvánnyal kivánták megjegyezni azt a helyet, mely a nemzetnek ily lángszellemet ajándékozott, de bizonyára nincs messze az idő, midőn érdemeihez méltó szobor fogja hirdetni emlékét.

A szép beszéd alatt lehullt a lepel a koszorúkkal díszített emléktábláról s a dalárda a Rákóczi-indulólal rekeszté be az ünnepet.

Az emléktábla egyszerű márvánnyal. Kőlétségeit a tíz év óta fennálló műkedvelő-társaság fedezé, melynek buzgó igazgatója szintén Terhes Pál, ki az emléklapot és a házat, melynek falát díszíti, a városi hatóság gondjaiba ajánlta.

Ez alkalommal érdekesnek látjuk följegyezni a rimaszombati ref. egyház anyakönyvének Tompa Mihály yra vonatkozó következő adatait:

Igriczből ideszámazott becsületes családmester, nemes Tompa Mihály Bárdos Zsuzsannával megesküdt 1817. jul. 9-én. — Ugyazon év szeptember 28-án született fiok Mihály. Megkereszteltetett szept. 30-án az akkori rimaszombati ref. lelkész Arday Janka József által.

Öreg emberek még emlékeznek arra az időre, midőn Tompa Mihály 6—7 éves korában édes anyját elvesztvén, visszament Igriczbé nagyatyjához s úgy tudják, hogy az elemi iskolát is itt végezte, nem Rimaszombatban.

Egyveleg.

Angol játékonyság. Bast Tamás, Derby város egyik előjárója, a városban saját költségén mulató kertet, szabad fürdőt, nyilvános könyvtárt állított fel. Ujabbban a város egyik népesebb részén kis parkot akart szervezni, de miután a telek tulajdonosa, Lord Belper, igen nagy árt követelt érte, az erre szánt összeget, 50 ezer arany forintot, a város játékonysági intézetei között osztatta szét. — Az éhség miatt szenvedő chinaiak segélyezésére alakult angol bizottság e célra 323 ezer forintot gyűjtött s ezen kívül több misszionárius egyesület 160 ezer forintot. Ezen összegeket a tien-tsini angol konzul Forrest osztotta szét.

Botozás villanyal. Egy amerikai lap közli a következőket, s képzelnem sem lehet, hogy máshol, mint Amerikában juthatnának az emberek ilyen gondolatra: Ohio börtönében arra a szellemes ötletre jutottak, hogy jó volna a rabokat villanyos folyam által ütlelni. A nagyon gonosz és rakoncátlan rabokat bekötött szemmel, mintegy három hüvelyknyi magas vízzel ellátott kádba teszik. A

villanyos üteg egyik sarkát a vízbe vezetik, a másikat szivacsos kötőzők be, mely utóbbit a test különféle részeivel hozzák érintkezésbe. A villanyos foyam erősebb vagy gyengébb volta szerint fokozhatjuk az ütegek erősségét a leggyengébb csiklandozástól kezdve a leghevesebbet dorongolással. Mivel a megütleendő nem láthatja és nem tudhatja, hogy melyik pillanatban hogyan és hol ütögetik, a félelem, meglepés és képelem még súlyosbítja a test érzékenységét. És mindemellett még igen jótékonyan hat a villanyos foyam a kiszemelt bűnös egészségére, nevezetesen akkor, ha reumatikus bajban szenved.

Észak-sarki expedíció léghajón. Cheyne amerikai hajókapitány a glasgowi városában felolvasást tartott szándékolt észak-sarki expedíciójáról. Ha majd hajója annyira ment előre, a mennyire csak lehet, 6 szánnal a jégen messzire akar előre nyomulni s azután megkísérlti, hogy három kötéltől léghajóval a földszarkot elérje; ott vizsgálta meg a jéget, két léghajót visszaküldene, egygyel pedig törekednék elérni Oroszország valamely lakott részébe. Bizottság alakult, melynek célja a terv kivételét pénzzel segíteni.

Száz esztendő nő. 110 éves, 5 hónapos és 16 napos korában halt meg New-Yorkban Prado

TOMPA MIHÁLY SZÜLŐHÁZA RIMASZOMBATBAN.

Sanchez asszony. Született 1768-ban Malagában, Spanyolországban; volt 29 to-tvére, kik gyermekeivel együtt már rég elhaltak, egy leánya kivételével, kinél az utóbbi időkben élt. — Ugyancsak New-Yorkban halt meg a 100 éves Curtin Mary, s a 104 éves Thompson Erzsébet szerencsenő.

Egy kínai könyv Európáról. A berlini anthropologiai társulat közelebb tartott ülésében az elnöklő Virchow tanár bemutatott egy kínai művet, melyet a pekingsi német követ Brandt küldött. A munka a múlt századból való és érdekes képet nyújt arról, hogy milyen volt a felfogás azon időben Kínában az európai viszonyokról. Az akkori felfogás szerint egész Európa a kínai császárnak alá volt vetve. A könyv felsorolja az egyes népeket és egyuttal rajzokat közöl a népfajokról, melyekben egy bizonyos jellemző vonás foglaltatik. Így első helyen áll a magyar mint luszár, a lengyel mint medvetánczolatú, a svájci mint ajtónálló, a francia mint gavallér, kurta karddal, és az angol mint matröz palackkal kezében. Németet nem említ a könyv, hanem a mennyei birodalom alattvalói közt egy keresztény papot is mutat bibliával kezében és mellette egy apácát. Az egyes országok földrajzi viszonyairól is furcsa dolgok fordulnak elő. Így Magyarország Bosznia déli részébe helyeztetik, Svájc mint a különben meg nem nevezett Németország

tartománya jelentkezik, Svédország és Norvégia pedig mint Németalföld egy része.

Ausztria háborúi 375 év óta. A hadügyi levéltár igazgatósága térképet adott ki, mely monarchiának az utolsó háromszáz évenyhány év alatt viselt háboruit grafikailag szemlélteti. A monarchia felyése Európa középein sokkal kényesebb, mint más nagy államoké, a mennyiben ezek csak bizonyos határ felé kénytelenek figyelmeket irányozni, minthogy vagy a tenger által határoltatnak, vagy vesélytelen szomszédai vannak. Ezért a monarchia hadügyi akcióinak mennyisége igen tekintélyes; ugyanis 375 év alatt 6339 különböző esetben volt mint hadviselő fél érdekelve. Svédországon és Norvégián, valamint Oroszországon keleti és déli részén kívül nincs az európai szárazföldön ország, Németországban pedig alig van egy négyszögmerő földnyi terület, melyen monarchiánk hadserege ne küzdött volna ez idő alatt. Az osztrák örökös tartományokban a csafa- és ütközet-zónák legsűrűbben szemléltethetők Csehország észak-keleti részén, ugy-szintén a monarchia déli határain a Száván és Dunán innen és túl. Legtöbb háboru folyt Magyarország területén. A hadsereg csatákban vesztt e 375 év alatt 261 tábornokot, 17,096 tisztet, 1,068,754 katonát. Hadi fogságba esett ezenkívül 56 tábornok, 4174 tiszt és 289,041 katoná. Az ellenség által elfoglaltott vagy egyébként elvesztett 1805 db. ágyu, 712 zászló és 129,227 ló.

Hajótörések. November utolsó előtti hetében Anglia partjain 42 angol s más hajó ment tönkre, s ezzel együtt az idek hajótörések száma 1394. Az elveszett tulajdon értéke mintegy 430 ezer font sterling, melyből 233 ezer font angol hajókra esik. Kilenc jármű nyílt tengeren merült el, kilenc Svéd- és Norvégországon partján, hét az arkti partokon, hat Uj-Skócia zátonyain, kettő a portugál partokon, kettő a keleti tengeren, egy a német partokon, egy Islandnál, egy a török vizeken, egy öszszeütközés folytán, és három eltűnt.

Fiatalkivándorló. Kaszáról ezelőtt néhány hónappal eltűnt egy 12 éves ficska, Lorbeerbaum Jakob odaváló lakos fia. A napokban levél érkezett a londoni magyar egyet. titkártól, Ebnertől, melyben értesíti egyik kassai ismerősét, hogy a 12 éves fiú, csodálatos módon Londonba jutott, s tovább akar utazni testvérbátyjához Lorbeerbaum cipészhez — New-Yorkba. Ebnér azt kérdi a szülőktől, hogy mit csináljon az egyet. a nebulóval; New-Yorkba saját felelősségére nem küldheti, s nincs is arra való pénze; hanem ha kívánják, az egyet. majd szerez a fiúnak valami jó helyet, a hol mesterséget tanulhat, vagy pedig ad neki utiköltséget visszafelé Kölnig.

XIII. Leo epigrammja. Castham manchesteri angol fényképész elkészítette nemrég XIII. Leo és udvara fényképét. A pápa a fényképésznek a kiválóan sikerült kép jutalmául a szent Gergely-rendet adományozta, és sajátkezűleg írva küldte meg neki a következő epigrammot: „Ars photographica“ czimmel: Expressa solis speculo Nitens imago, quam bene Frontis decus, vim luminum Refert et oris gratiam. O mira virtus ingeni Novumque monstrum, Imaginem Naturae Apelles aemulus Non pulchriorem pingit. Leo PP. XIII.

(„Mily pompás képet varázsolott el a nap sugara, mily pompásan tükrözi vissza a homlok szépségét, a szemek fényét, és a száj kellenét. Oh bámulatra méltó erje a szellemnek. Uj csoda. Apelles, utóznó-ván a természetet, szebb képet nem festhetett volna!”)

Országgyűlési képek.

Negyedik közlemény *

Ghyecz Kálmán (született Komáromban 1808-ban.) Husz éves korában lett ügyvéd s mint fiatal ügyvéd a tatai gr. Eszterházy ajánlatára csakhamar a kir. család ráczkevei uralmába neveztetett ki dominális fiscalissá, mint akkor e hivatalt neveztek. Ő azonban egy év múlva lemondván, haza ment Komárommegyébe s ott 1833-ban megyei aljegyzővé, 1839-ben főjegyzővé, 1843-ban országgyűlési követé, 1844-ben első alispánná választottat s ez állásában az 1847-iki tisztújítások is ujra közbizalommal meghagyatott. Ugyanez év végén személynöki, majd nem-sokára nádori ítélőmesterré — protonotariussá — neveztetett ki s mint ilyen tagja volt a királyi ítélő táblának, illetőleg utóbb a hétszemélyes táblának is. Ezen magas hivatali és bírói állás megféleml nemcsak tanulmányainak s biztos ítélőtehetségének, hanem vérmérsékletének s a nagyobb kedélymozgalmaktól irtózó, nyugalmas s inkább bírói, mint alkotói és bírói állás szerető szellemének is. Egyénisége nem volt helyén az akkori politikai mozgalmak tényezői közt és bár megjéjének közszelleme s megyei multja visszatartá őt attól, hogy a konzervatív párt politikai szereplésében tényleges részt vegyen, mindamellett nem bizotta a 48-iki alkotások állandóságában s azért mikor őt Deák Ferencz felszólította, hogy mellette miniszteriumában foglalja el az államtitkári állást, erre csak azon kikötés mellett volt hajlandó, ha Deák biztosítja, hogy a mozgalmak elsilapultával őt ismét visszahelyezi protonotariusi állásába. Ebből persze nem lett semmi, valamint 48-iki miniszterségéből sem, noha az első parlamenti kabinet lemondásával gr. Batthyány őt terjeszté fel a királyhoz igazságügyminiszteri jelöltképen.

A függetlenségi harc mozgalmaitól, valamint az ötvenes évek nyilvános szereplésétől egyaránt visszavonult. Gazdasága s korán elhalt egyetlen fiának nevelése vette igénybe idejét. 1861-ben és azóta minden országgyűlésen Komárom megye város választá meg képviselőjének egyhangulag. 1861-ben a képviselőház megválasztá elnökéül s e fontos tisztet minden párt teljes elismerésével töltötte be. 1865-ben az egykori határozati párt ismét őt óhajta a képviselőház elnökének, azonban Deák Ferencz s vele a többség Szentiványi Károlyt, oly férfiat választott elnöké, ki a kiegyezési törekvésekkel szemben kevésbé merev álláspontot foglalt el. A későbbi balközépi párt legelőször az ő elnöki-jelöltsége mellett kísérté meg a külön alakulást.

Az 1869-iki országgyűlés végén, noha eddig rendületlen tagja volt a balközépnak, a kiegyezési mű elleni kétélyei már csillapodtak, sőt csaknem egészen elenyésztek. Beszámoló beszéde már talált elismerni valót a kiegyezésben s az 1872-iki országgyűlés elején már kijelenté a balközépi klubban, hogy az ő politikai álláspontja sokban nem egyez meg a pártval. A párt azonban jobban félvén az ő elszakadásától, mint nézeteinek eltérő természetétől, kijelenté, hogy őt mindamellett is magának tartja, sőt pártelnökének is megválasztja. Ugy is lett. Azonban csak egy évig volt változatlan tagja a balközépnak, mert az 1873-ik év végén már Podmaniczky, Domahidy, Horánszky, Mátyus, Huszár Imre s mintegy 20 egyen társaságában a középpártot alakítá meg s e párt számára külön napi közlönyt is alapított. E párt azonban sem a Deákpartí, sem a balközépi elégedetlenségnek nem lévén képes jegezedési központul szolgálni, később ismét visszaszüremkedett a balközéphe, azonban tagjai, mikor Ghyecz 1874-ben pénzügyminiszterré lön, ellenében s általán a Bittó-kabinet ellen csak passzív oppozíciózt folytattak. A nagy fúzió alkalmával Bittó társaságában ő is visszalépett ugyan, de az akkori házelnök Percel Béla igazságügyminiszterré lévén, ujra megválasztatott (tehát 14 év múlva) a képviselőház elnökévé s azóta más nem is jutott az elnöki székbe. A ház elnöki teremében ott függnek a falon az elnökök arczképei, melyek ugy készülnek, hogy minden elnök lefotóztai elődjének arczképét egyenlő nagyságú alakban. Ifj. Pázmány Dénes, Ghyecz Kálmán, Szentiványi Károly, Somssich Pál, Bittó István, Percel Béla — következnek sorban egymás után. De ezek közt csak Szentiványi és Somssich volt egész országgyűlési tartamra elnök.

* Lásd a „V. U.” ez évi 45. 46. és 48. számát.

Ghyecz azonban most már a negyedik országgyűlésnek képviselőházi elnöke.

Ghyecz államférfiai szerepléséről ezuttal és e helyen nem beszélünk. Hanem e helyett megjegyezzük, hogy ő egyike — minden jogos önéreztet dacára is — a képviselőház legszerényebb s legelőkeltebb jelenségeinek. Fekete ruha, magyar nadrág, régi divatu fekete szemek nyakendő, melylyel hatszorosan csavarja be nyakát, (nincs halandó a mosónén kívül, a ki inggallérját látta volna,) kissé hajlott magas termet, kusza bajusz, simára borotvált áll, éles tévedező szemek s kemény vonású táblabírási arcz: ime ebből áll külseje. Mikor pénzügyminiszter volt, akkor engedett meg magának egyetlenegy fényűzést. És ez abból állott, hogy vastag fekete selyem alsó mellényt öltött fel, valahányszor olyan minisztertanácsba ment, a hol a főlégsz elnökölt. Ezt is pedig nem hivalkodásból tette, hanem azért, mert a főlégs télen is a fűtetlen vagy félgy fűtött szobát szereti, már pedig a miniszteri tanácsok gyakran több óráig tartván, senki sem kívánhatja, hogy a miniszter is oly-könnyen túrja a hideget, mint a főlégs ur. Egerszerűsége közmondásos s ambar a pénzügyminiszterségben megelőzte őt Kerkapoly, a ki pedig a „Tekintetes ur”-nál nagyobb czimet sohase követelt: mindamellett mindig nagyot néztek a miniszterium magas rangu tisztviselői, midőn bemenvén a „Kegyelmes ur” dolgozó szobájába, ott Ghyecz Kálmánt viseltes öltönyben, hosszú száru, födeletlen, fekete cserép pipával találták a hivatalos iratok közt nagy figyelemmel dolgozgatni.

A hol kötelesség áll előtte: ott sem nem haboz, sem vissza nem riad semmitől. De egyekben kételkedő természetű közmondásos. A koronázási eskünek Deák által fogalmazott szövegébe ő is belemódosított néhány szót s mikor a módosítványt Deák hosszabb gondolkodás nélkül elfogadta: Ghyecz nagy lelki furdalás lepte meg s még másnap is visszament Deákhoz aggodalmasan megkérdezni, vajjon ama módosítványból egykor nem származik-e valami szerencsétlenség. Pénzügyminiszterségre is felette nehezen szánta el magát. A képviselőház tekintélyeit végig járta előbb biztatásért s vizsgatásért. Beszéli róla azt az anekdotát, hogy a mikor felmenni készült a felséghez s Pápa udvari tanácsos segélyével diszruhájába felöltözött, a fiakkernek száma, melyet véletlenül rendelt, épen 13-as volt. Ghyecz nem ült bele e fiakkerbe, hanem rendelt másikat. „Már én ha lehet, ezt a számot elkerülöm,” mondá állítólag az ott jelen volt Domahidy Ferencznek.

Wahrmann Mór (született Budapesten 1828-ban.) A zsidó-emancipáció törvénybe iktatása után a törvényhozás kapui a zsidó előtti is megnyitottak. Az első, ki mint képviselő a parlamentbe jutott, Wahrmann Mór volt, a pestlipótvárosi bankár, a gazdag „Wahrmann és fia” czég tulajdonosa. A választásnál Falk akart vele megütközni. A választók mind a kettőt szerették s a bukástól mind a kettőt féltették. Kompromisszumra léptek tehát s elmentek tanácsért Deák Ferenczhez. Deák Ferencz, a ki személyes kérdésekbe nem igen szeretett avatkozni, nagy kedvetlenül olyan feleletet adott, mely a dodonai bölcsök rejtélyes mondásaihoz hasonlított. Azonban Falkék mégis megértették s Falk visszavonulván, Wahrmann egyhangulag választott meg. Sőt megválasztatása azóta is egyhangulag történt, most már negyedszer; — csak egyszer léptette föl ellene egy 300-as bizottság dr. Akint, a ki a nagy tisztességre Konstantinápolyból haza jött, szerencsén kapott vagy 30 szavazatot.

A Deákpartóhoz és pedig annak belső „zöm”-éhez tartozott, míg a Deákpart főnállott. Azóta a szabadelvű pártnak volt tagja s a Tiszakabinetnek volt — gyakran kedvetlen — támogatója. A bosnyák politika elvégre őt is kiüzte a pártból s legujabbban diszes társaságban hetedmagával búcsút vett azon klubtól, mely hat év óta a Lloyd-épületben tanáz. Most már „független”, „disszenter”, vagy mint így mondják: „nihilista” és „párt nélküli” — „nem-egyesült ellenzéki.”

Szabadelvű, — bár az elveknek kétes értéket tulajdonít. Legujabbban barátjai „elvtelenséggel” vádolják, mert megszegte azt az elvét, melyet eddig mindig híven követett: hogy a többséghez tartozék. Anyiban mégis hí ma-

radt elvéhez, hogy úgy hagyta ott a többséget, hogy a kisebbséghez sem csatlakozott.

A parlament legkiválóbb tehetsége közé tartozik. Elméleti és tudományos műveltsége is kitűnő, a gyakorlati pénzügyi és nemzetgazdasági kérdésekben pedig senki sem mulja felül. Érintkezésben áll az osztrák kereskedelmi és bankár körökkel is s élénk obszervációi, gyakori utazása s folytonos tanulmányozása alapján a magyar és osztrák közigazgatási viszonyokat, azok egymásra hatását s időnkénti mozgalmait senki sem ismeri jobban, mint ő. Irni nem szeret, a mi nagy kár. Szólni is ritkán szól, pedig beszédei mind tartalom, mind alaki csin, mind szellemesség, mind érveles tekintetében a legjobbakkal versenyeznek. Ha a pénzügyek tere megengedné a monumentális szónoklatot s ha a közönség közigazgatási kérdések iránt mélyebben érdeklődne; Wahrmann a közelet legnagyobb szónokai után mindjárt második sorban következne. Hogy nem az elsőben: annak oka abban rejlik, hogy az eszmék hatása iránt kétélyeket táplál, hogy az pathosa semmi sines s hogy érvelése gyakran csak elmésséggé pattog szélyel.

Ebben nagy erővel rendelkezik. Elméssége kitűnő, majdnem páratlan. Vetekedik Szilágyi Dezsővel és Németh Alberttel. Szokásává is vált annyira, hogy magán társalgásban komolyan beszélni alig is képes. Az emberek és viszonyok megítélésében gyors, találó és éles kritikát gyakorol. E tekintetben rosszabb embernek tartja magát, mint Szilágyi Dezsőt. „Ő — ugymond — senkit sem kímél, de Szilágyi Dezső egy embert mégis megkímél, tudniillik — Szilágyi Dezsőt.” Tiszta Kálmánról, az ellenzéki pártvezérről, egykor magán körben azt mondá: „árendában bírja a politikai nagyságot s ha egyszer elmarad a fizetéssel, rögtön kiesőppen az uraságból.” Gróf Lónyayról azt mondá: „nincsenek elvárhatái, hanem csak érdekársai.” A képviselőház kitűnőségeit ő osztályozá notabilitásokra és kapacitásokra, Bittó ő nevezé egykor „véletlen nagy ember”-nek.

Jól táplált és kissé közep termet, erősen jellegzetes zsidó arcvonásokkal. Feje és termete a Pór Antaléhoz hasonlít, annyira, hogy felülről vagy hátulról lehetetlen megkülönböztetni. Wahrmann azt hiszi, hogy Pór erre igen büszke. Szemüvegét és éleceit soha se hagyja otthon s a pénzügyminiszterekkel és bérzeügynökeivel mindig jó lábón áll. A bankárüzletet régen abban hagyta, de a bérzeüzletet még azután is sokáig folytató. A pénzügyminisztereknek jó tanácsot tud adni, de a nagy politikusok jól értesültségétől nagyon fél a bérzen. Beustal való jó ismeretsége a francia-porosz háboru kiütése alkalmával majdnem félmilliójába került, s csak a véletlen menté meg a nagy veszteségtől.

Irányi Dániel (született Toporcson Szepesmegyében 1822-ben.) Halbschuh néven született s töltötte ifjuságát. 1844-ben lett ügyvédé s mint ilyen Pesten telepedett meg. Ettől kezdve a függetlenségi harc végeig folyton tevékeny részese volt a nagy nemzeti mozgalomnak. 1848-ban Deák Ferencz miniszteriumában lett secretarius, az első képviselői országgyűlésre Pest Lipótvárosa választotta meg képviselőjének, hol mint a legifjabbak egyike ő volt az egyik korjegyző, később a forradalmi harcok alatt kormánybiztos volt Sárosvármegyében. Az aprill-ki függetlenségi nyilatkozatot ő vezette be a debreczeni országgyűlési képviselőházának jegyzőkönyvébe. A világsó fegyverletétel után még fél-évig bujdosott itthon Szathmár, Ugocsa, Bereg, Máramaros, Gömör megyékben Kálóczy Lajos s később Molitor Gusztáv barátjával, míg végre 1850. márcziusban Párisba érkezett.

A magyar emigráció történelmében neki is fog jutni egy szép és tartalmas fejezet. Kossuthnak bizalmas embere volt s több fontos küldetésben vett részt Turinban, Párisban, Florenczben s Berlinben. Végre 1868 végén mint már ismételt ízben megválasztott pécsvárosi képviselő jött haza s ettől kezdve állandó tagja a képviselőháznak s a függetlenségi pártnak, hol a 48-as árnyalatot képviselő és vezeti s hol a pártnak jelentékeny szolgálatokat tett mind a zöld asztal körül, mind az időszaki sajtó körül.

Irányi közepmagas termet egyenes tartással, jól konzervált, szelid arcczal, mely azonban ritkán mosolyog, és sohasem nevet. Örökös fekete öltönye, folyton komoly arca s hideg, kimért mozdulatai tiltják a bizalmaskodást s

provokálják a tiszteletet. De ezt meg is érdemi s az ellenkező pártoknál is megszerezte erős meggyőződése, önzetlensége s jelemszilárdasága által. Szónoki modora nyugalmas és klasszikus; szónoklata a negyvenes évek modoros és pathetikus szónokaira emlékeztet, kiket nem tudott átalakítani a külföld modern világnézete sem. Nem annyira magyar fajpolitikus, mint inkább az általános emberi jogok s az egyetemes társadalom szabadságának apostola kis méreteken s természetesen minden szocialisták törekvésével. A Rotteck-féle iskola növendéke s Németországban az ó-liberalisok szélső árnyalatához tartozóknak.

Egyéniségének merevsége s elveinek dogmatikus hirdetése miatt nem tud egészen összeolvadni a mai függetlenségi párttal s annak ruralisabb elmeivel.

Báró Kemény Gábor (született Csombordon Alsófehérmegyében 1830-ban). Közép természetű, bozontos bajusz és szakál, melynek színe barnavörös; vékony sopran hang, finom metszésű szemek, köznapie de gondos öltözet; ebből áll külső megjelenése. Egyénisége a kihívónak és imponálnak épen ellentéte. Lágy talentum, lágy szónoki képesség, lágy stylus, lágy egyéniség, mely nagy dolgokat nem is alkot, de el sem ront, mely forradalmat sohasem csinál sem az eszmékben, sem a politikában, sem a nők, sem a férfiak között, noha a nősemnek nagy tisztelője s a társaságban kedvelt egyéniség. Van poziciója születésénél fogva s megtartja azt szorgalmának erejével. Nagy emberré nem tud lenni, kis emberré nem lehet, már összeköttetésénél fogva sem. Ha köznapie embernek születik: jó tanító vált volna belőle; ha katonává lett volna: mintájává leendett a kitűnő intendánsoknak. Bravourt soha sem csinál, kötelességét megteszi mindenkor. Szorgalmasabb báró sohasem született a két magyar hazában. Erdélyi mágnás és a Kemények vére foly ereiben, a mi azt jelenti, hogy egész lélekkel csung a hazának s kivált kisebb hazájának közügyein a politikában és az egyházi téren egyaránt. A hivatalban mindig dolgozik, otthon mindig művel valamilyet; ha nem ír: akkor olvas; ha se nem ír, se nem olvas: akkor zongoráz. Olyan mint a jó gazdasszony s tán mert ilyenek szükségét soha sem érzi maga körül: azért maradt nőtlen. Tanulni folyton tanul, még gondolkodni is ritkán van ideje, — a házban és klubban töltött időt pazarlásnak tekint.

Mióta tanulmányait befejezte: azóta mindig a közpályának él. Tudós, publicista, politikus, szónok és államférfi. 1856-ban lépett fel először egy politikai és bölcsészeti művel: „A nemzetek fejlődéséről.“ Báró Eötvös „Uralkodó eszméik“ akarta ezzel bírálni, fejleszteni s talán részben cáfolni is s e végből művét még két rópirattal egészíté ki. Mind három mű igazolja, hogy b. Kemény Gábor sokat tanult, de anyaga még kiforratlan, s hogy a nagy bölcselővel szemben győzelmes nem lehet. Később „Helyzetünk és Jövők“ cím alatt még egy politikai rópiratot s Machiavelliről és Montesquieuról egy tanulmányt készített. Ezért lett akadémiakassá, mit úgy hálalt meg, hogy Nagy-Enyed és vidékének 1849-iki elpusztításáról egy értékes történelmi monographiát írt, melyhez b. Kemény Istvánnak az ötvenes évek folyamán jegyzett „Schwarzes Buch“ című művéből sok értékes adatot nyert.

Először a szepeni 1863-iki tartománygyűlésre választott meg képviselőnek. Itt a gyűlésbe a magyar és székely képviselők nem léptek be, hanem fölíratot intéztek Öfelségéhez. E fölírat Kemény Gábor tollából folyt. Ettől kezdve minden országgyűlésen részt vett s minden országgyűlés alatt szerepelt. Az 1872-ik év elején és közepén a „Korunk“ című deákpartí napilapnak volt vezére; a Lónyay-kabinet bukása után pedig az ugynevezett „vacsorapárt“nak jelentékeny tagja. Nem kis érdeme van abban, hogy a választási törvény tárgyalásakor 1874-ben az erdélyi magyarság politikai érdekei lehetőleg megóvtak. Ekkor kemény opozíciót folytatott — noha csak a klub kebelében — gróf Szapáry Gyula belügyminiszter ellen, mivel most egyidejűleg lépett kabinethez. A nagy fűző alkalmával államtitkárságot vállalt Tisza Kálmán mellett a belügyminiszteriumban. E lépése gróf Lónyay tudtával történt s e lépése az erdélyi adhaerentának Tiszához való csatlakozását s a „vacsora-

párt“ feloszlatás eredményezte. Ezóta közte és Lónyay közt politikai solidaritás nem létezik.

Most földmívelési, ipar és kereskedelmi miniszter a „verstärkt“ Tisza-kabinetben. Nagy szerepe nem lesz már csak azért sem, mert nem olyan idők járnak, hogy a magyar földmívelési, ipar és kereskedelmi érdekek nagy figyelemben részesítenének. A Tisza-kabinet le fogja magát jární, de báró Kemény Gábor nem. A vihar feje fölött fog elzúgni. Vádolják azzal, hogy ő nem kereskedelmi szakférfi, de e fölött alaposabb pert lehet folytatni elődeivel. Tárcajének minden esetre nagyobb gondtal, figyelemmel és odaadással fog áldozni, mint elődei közül bármelyik s minden esetre azon tagja a kabinetnek, a kit legkevésbé fog bántani még az ellenzék is. S ebben neki is, az ellenzéknek is igaza lesz.

Báró Bánhidy Béla (született Makón 1838-ban). Tizenhat éves korában felbeszakítá iskolai tanulmányait s katoná lett. Részt vett az 1859-iki olasz hadjáratban mint az 58-ik sz. gyalogezred egyik főhadnagya, de a hadjárat befejeztével ott hagyta a katonaságot s birtokára vonult Arad-megyében. 1865-ben tiszteletbeli főjegyző lett ugyanott, majd 1871-ben az „Alföld“ szerkesztését vette át, melyet ellenzéki, de nem közjogi ellenzéki irányban vezetett. A mult országgyűlésre, valamint a mostanira is a kisjenői kerület választói küldék föl.

Az országos szabadalvú pártot 1876. májusán hagyta el. Most az egyesült ellenzék tagja és pártelnök. Míg az Apponyi-párt és a disszidensek nem fuzionáltak a független szabadalvú párttal: addig ez utóbbinak b. Simonyi Lajos mellett ő volt egyik vezére.

Elméleti s különösen politikai ismereteit a hadseregből kilépése után szorgalmasan törekedt pótolni. Elénk elme, jelentékeny figyelő tehetség s élces szellem. Beszédeit gondosan szerkeszti, gondolatait világosan formulázza s kiváló ügyességgel pointirozza. Lassan, csaknem vontatva beszél, de szép érezes hangjának segítségével mindig képes az egész ház figyelmét lekötöni, noha gondosab lelemzés után beszédei inkább a nagyobb szabású politikai csevegések válfajába sorozandók.

Magas, jól táplált természet, melázó szemhordozással, de összhangzatos és kedélyes arcvonásokkal. Kellemes egyéniség, ki kerüli a magányt és keresi a szellemes társaságot.

Sok érzékkel bír az aesthetika, politika és jó ebéd iránt. Róla is azt mondják, hogy — asztalhoz ülve megállítja esze kerekét s csak a fekete kávéval indítja meg ismét. Nem szereti a nyelgés és könnyelmű politikusokat, de nincs előtte bűnösebb könnyelműség, mint a politika által életmódjában zavartatni meg magát. Nem tudjuk, hogy lesz-e belőle miniszter, miután azoknak sokat kell lakni vasuton.

A választások központi vezetésénél ő volt lelke, de bágyadt lelke pártjának. Nagy tisztelője gr. Andrásynak s nem is hagyja őt ki a delegatusok közül soha is a kormánypart. Azt hiszik róla, hogy ő gr. Andrásy ellen komoly opozíciót kifejtene képtelen. S azt hiszik, hogy Tisza Kálmán gondosan óvakodott a legutóbbi választásnál neki kellemetlenséget okozni. Annyi bizonyos, hogy pártjának becses egyénisége.

Pulszky Ágoston (született 1846-ban Bécsben, hol akkor esetleg szülői tartózkodtak.) Egyike a képviselőház érdekes egyéniségeinek nyolc év óta, a ki nem oly fontos egyéniség, mint a hány-szor emlegetik, de sokkal többet ér, mint mennyire az ellenpártok becsülik.

Huszonégy éves volt, mikor már „1848“ cím alatt politikai lapot szerkesztett Magyarországon. Akkor már beszélt minden nyelvet, beutazott minden nyelvtel országot, összeolvasott minden könyvet, jártas volt mindenféle tudományban s tudott általában igen sokat. Sokkal többet, mint a mennyi korához és természetéhez illendő lett volna, de épen csak annyit, a mennyi bátorságának és vállalkozási kedvének megfelelt.

Tagja most már a negyedik országgyűlésnek, tagja a hatodik delegációknak s vagy négy év óta egyetemi tanár s egyuttal „Pürker“ nevét viselő gyalogezrednek tartalékos főhadnagya. Mint író nem stilszta. Mint szónok gyors felfogású és csatakész; de két nagy hibája van: ha nem készül, és pedig jól nem készül, formátlan;

másik az, hogy, tán a tanári katedréről, kezd elsajátítani bizonyos abstract, homályos kifejezési modort. Ha kevesebbet tudna és kevesebbet merne, sokkal jelentékenyebb politikussá válnék, mint minő jelenleg.

Két nagy szerencsétlenség üldözte őt ez ideig. Az egyik az, hogy ő fia Pulszky Ferencnek s azért mindenki csak a „kis Pulszky“-nak nevezi és tartja. A második szerencsétlensége az, hogy kis és vézna természetű. Ajkán a súlyos érvék, agyában a nagy elméletnek, tanulmányában a terjedelmes anyag s nyelvében az önéretes hang ellentétét képez természetének szerény periphereiával.

Annyi bizonyos, hogy a mikor a „kis“ Pulszky a színterén megjelent: kaszinóban, kártyaasztalnál, sajtóban, képviselőházban, egyetemi katedrán és csata éren, senki sem volt otthonosabb s feszélytelenebb, mint az ő 25 éves egyénisége. Minden kérdéshez értett, minden öreg ural összedisputált, minden nagy vitában részt vett, s a „kis hadnagy“ nagylelkűen vert b. Kuhn hadügyminiszter vállaira, nyugodt lélekkel megbízgatván, hogy ne féljen a delegációtól, majd ő meg fogja védelmezni.

Sokféle téren próbálta meg erejét, a Dante fordításától a matematikai tanulmányokig, sőt, rossz nyelvekhez szerint, egy új vallás kidolgozásáig.

Jellemző tulajdonai az eleven vérmérséklet, nagy kíváncsiság, szünetelésre nem képes tevékenység, és csüggedetlenség. Volt sok sikertelen küzdelme és sok félsikere, a mi azonban soha nem bírta elvenni bátorságát.

A legutóbbi bosnyák hadjáratban a személyes bátorságnak oly kitűnő jelét adá, hogy a legöregebb, legharcedzettebb katonák is meghajoltak előtte. A legveszettebb személyes expedíciót végező s az ellenség váltúzában csak lóháton szivarozott ott is, hol legényei hason fekvő kerestek menedéket. A vaskorona rend kis keresztje a katonai előléptetés s a királyi elismerés lón jutalma.

Karácsonyi versek.

Karácsonyi dal.

Heródes ül Jeruzsálem
Biborba vont fényes trónját;
Az ő híret, diadonságát
Kürtölik a templom tornyán.
Palotában harsány ének
Diest zeng földi Istenének; —
Bethlehemben is megszólal
Által életmódjában zavartatni meg magát. Nem tudjuk, hogy lesz-e belőle miniszter, miután azoknak sokat kell lakni vasuton.

Világbiró Róma trónját
Nagy Augustus bitorolja,
Népek jogát, népek étét
Vad harcokban eltiporja.
Tűz, láng és vér forras forras
Nyomain a hatalomnak; —
Bethlehemben is világol
Csillagfénytől a kis jászol:
Legyen békeség e földön!

Itt hóhérbárd, ott keresztfa,
Mi a jogot s törvényt szabja,
S átok, pokol ott ural csak,
Hol az ember ember rabja.
Megtört szívek sikoltása
Befel a kéz kaczajába, —
Bethlehemben, a jászolban
Hangzik csak egy biztató dal:
Szeretet az emberkéhez!

Régi idők, régi hangok,
Emlékükben összeforrva,
Mi végre még mai napig
Énekül egy karácsonyra?
Ki nem tudja, hogy mi végre,
Tanítsa meg Róma vége,
Jeruzsálem merre, hol van?
Órök eszmét pásztordalban
Most hirdetik — karácsonyban.

Fejes István.

Karácsonykor.

A hitnek van ma ünnepe;
Templomba megy gazdag, szegény.
A boldog, kinek mindene,
S kinek egy kincse — a remény.
Hálákat ad amaz szívében,
Imádkozik ez esdve szépen,
Áldásokért könyörg továbbra
S nyugodtan lép kimért utára
Meglátva ott az égi fényt.
Ne bántsátok a nép hitét!

Nagy uri ház, fényes terem
Ma fényesebb, ma még nagyobb.
Mosolygó arcu gyermekek
Az égből egy sugár ragyog.
Jézuska mit hozott az éjfel
Karácsonyfán tekintve széjjel,
Annyá hoz fut, ölebe reppen.
Fáján gyümölcs se' mosolyg szebben —
Az égből itt a föld színén
Maradjon e parányi fény . . .

Szegény ember kicsi helyen
Mégfér, — de most szoros a ház . . .
Vándor, ki utról jött, s megyen,
Vendége lett, ma itt tanyáz.
S a gyermekek, kik jó karácsonyt
Köszöntve járnak hordva jászolt —
Megtöltik azt; — hát még az ének?
E szék helyen ma mind megférnek . . .
Kicsiny hajlék nagy örömet
A kétkezes népejé szét!

Karácsony kedves ünnepe
Köszöntve légy ma általam!
Csakdök edes öröme
Ragyog soká búrítalan!
Gyermek hadd csügjön anyja keblén.
S a kis hajlék ma ünnepevel,
Legyen megáldva örömeim!
Fényét az ég hadd szórja széjjel
A földön és a szíveken!
Boldog karácsonyunk legyen!

Dömény József.

Karácsonyest.

Égnek a gyertyák, fölérítik
Egy pillanatra kebelem;
Elveszti föllegét, boruját,
S a mult leszál . . . emlékezem.

Anyám látom oldalánál
Kicsiny fényő, arca szelid,
S látom, az égből könnyű szárnyon
Felém egy angyal közelit.

Érinti fácskám, és kezétől
Fényes az ág; fölzeng dala,
S ráosmerünk mi: „Te vagy ismét,
Szeretet, béke angyala!“

Égnek a gyertyák, s bár világok
Másé csupán, imádkozom:
„Oh szállj le ismét, hints derít e
Szívekre is, én angyalom!“

Gáspár Imre.

Karácsony hete Budapestén.

— Kézirat. —

Ez az a hét, a mikor a birnami erdő lábára kél és megindul. Már t. i. a fényő-erdő, mely valahol a Kárpátok aljáról, egész vasutvonatokkal töltve meg, levándorol s kizöldül a főváros piacain, honnan leszen előjövő egy-egy szál belőlük minden hajlék alá, a hol jó gyermekben játszótársat kereshet a láthatatlan kis Jézus.

Olyan ez a hét, mint egy tündér-álom. Már Mikulás belé kezdte ringatni a gyermeket, vörös kilógó nyelvű szilvakrampuszaival, nyírfaveszőre akasztott apró ajándokaival. S azóta minden este csillogó fényben tündökölnek a játékos és csecesbecés boltok kirakatai a meggyújtott gázlámpák ragyogása mellett. S ugyancsak van dolga a mamának, hogy — arra vivén utja, —

a sóvár szemmel bepillantó apróságot e nagy-szerű látományok köréből valahogy elvonja.

Mert nincs most nagyobb-szerű dolog ezek-nél a kirakatoknál. Hah, hogy dobban föl a kis honfi szíve, hogy ragyog föl szeme egy-egy hirtaló látásra, kivált ha még szőre is van, mily lángoló lelkesedés tölti el kebelét, látva a bádog-kardot, piros papír-csakót! Ha neki olyat hozna a Jézuska! Micsoda hőstetteket vinne ő azon a lovon végbe! Szinte látni az arcán, hogy ég a harezí vágytól, megmutatni a világnak, hogy mind az csekélység, a mit Boszniában atyja elkövetett. Ő neki kell kezébe szorítani azt a fapuskát s kiderül azonnal, hogy nem az egy-éves, hanem a három-hét éves csak az igazi önkényes!

S a kis leány minő szeretettel tekint be az ablakon arra a babára, mely még nem is övé. Minő jó mamája tudna ő annak lenni, hogy gondozná, hogy ápolná, milyen szépen felöltöztetné, ha majd vízbe viszi a szomszéd Mimike viaszkiasszonyához. Majd megtanítaná ő a mamát, hogyan kell teljesítenie az anyai kötelességeket.

Vajjon tudja-e a Jézuska, hogy mi jó gyermekek vagyunk?

Itt a fővárosban csak tudni fogja. De hát a vidéken? — Akkor hó esett az utolsó napokban. Az a nagy hó sok háztól fogja elrekeszteni a kis ajándékhozát; tán meg sem érkezhetik karácsony estéjére, ujvére legfőljebb. Legalább azok a csunya bácsik ott a postán, vasuton azt állítják, hogy bizony aligha nem lesz főnakaadás. Mennyi keserűség, csalódott remény s ártatlan köny oka lesz az a hó!

Irodalom és művészet.

Az 1876-ban Budapesten tartott nemzetközi régészeti kongresszus nagy jelentéséből, melynek I. vasrnap kötetét már mult évben hangyta el a sajtót és az egész művelt világban méltó föltűnést okozott — most készül a II. kötet. Ebben mindenkéltől a kongresszus föttikára ad számot azon ország-szerzte megindított régészeti mozgalomról, melyet leginkább ő a kongresszust megelőzőleg mindenféle terjedő buzgalommal létesített volt. Rendezett ásatásokat, gondja volt, hogy a nevezetesebb vidékekről pontos régészeti fölvételek eszközöltesse, és a lelt tárgyakról rajzok készüljenek, végre az összes lelhelyekről és leletekről statisztikai táblázatokat állított össze. Mindezeket már most „Resultats generaux du mouvement arch. en Hongrie“ („A magyarországi régészeti mozgalom általános eredményei“) czime alatt 11 ivnyi értekezésben összefoglalta Römer Flóris, melynek különnyomata még az egész kötet megjelenése előtt, külön diszes kiadvány gyantán került a nyilvánosság elé, de könyvkereskedői uton még nem kapható. Kiállítása fényes és izléses; becsületére válik a magyar typographiának, melyen a Franklin-társulat nyomdájának, a hol e jól kiállítása eszközöltetett.

A Nemzeti Könyvtár, Aigner vállalatla, ismét öt új kötetkével gyarapodott, melyekben egyszerre három-négy író műve foly, s kezdődik. Karácsony verseiből, jegyzetekkel, a 4-ik, „Pályám emlékezeté“ből a 2-ik és 3-ik számot vesszük, ez utóbbiban az érdekes mű be is volna fejezve, de a pótlások csak megkezdődnek benne s további füzetben várnak befejezésre. Mikes Kelemen „Mnlatásos Napok“ című beszélyfüzéréből is a 3-dik füzet járja, melyben az ötödik nap (péntek) elbeszélése kezdődik meg. Végre egyik füzet a korán elhunyt, ritka műveltségű s nem kisebb tehetségű Kármán József, a Fanny Kármánja műveinek közlését kezdi meg. Hálásabbak lennének a kiadó iránt, ha egyszerre nem kezdene s folytatna többet két írónál s azoktól is legfőljebb három munkánál; így nagyon későn fejezhet be egyet-egyet s tulságosan elaprózza közleményeit. Egy-egy füzet 5—5 iv s ára csak 30 kr. Pártolásra érdemes vállalat.

Eredeti regények. Ábrányi Kornél, kitől ez évben már két politikai rópirat („Tisza Kálmán“ — „Andrássy“) jelent meg II. Káky Aranyos név alatt, most egy regényével lép ki a könyvpiacra. E regény czime: „Titkok szerelem“ két kötet. Ára 2 frt 40 krajczár. Továbbá ugyancsak az Athenaeumnál jelent meg: „Az elzáró gyámleány“ v. elbeszélés, írta Depré Alajos. Ára 90 kr.

Vámbéry Ármín „Utazás Közép-Ázsiában“ című könyvét, Halim Bej Szamih pasa, a szenator fia, törökre fordítja, s a mű egy füzetekben ki fog adni. Vámbéry munkája, mely eddigéig már magyar, német, francia, angol, olasz, lengyel, orosz, svéd, dán, holland és persa nyelven jelent meg, most tizenkettődik nyelven tétetik közzé. Ennyi kiadást e század egy utazási könyve sem látott.

A „Budapesti Szemle“, mint már említettük, a jövő évben Gyulai Pál szerkesztése mellett és az eddigi terjedelemben, két havi kötetben 13—15 ivnyi tartalommal, a Franklin-társulat kiadásában fog megjelenni. Előfizetési fölhívása mai számunk hirdetései közt olvasható. Az 1879-ik folyam január-februári kötete már sajtó alatt van, a következő tartalommal:

„Adatok Petőfi életéhez.“ Orlay Somától. „Az angol alkotmány általános jellemzése.“ Kautz Gyulától. „Well Witmann, Amerika egy új költője.“ I. S. „Comte Ágost társadalomtani nézetei.“ Beóthy Leóttól. „Dante Divina Commedijából“ Szász Károlytól. „Toldy Ferencz hátrahagyott irataiból.“ T. L. „A II. József-altárna megnyitása Selmezen.“ Szabó Józseftől. „Daudet Alfonz.“ Riedl Frigyes-től. „A csavargó.“ Beszély Beóthy Zoltóttól. „Kötemények“ Szász Károly, Gyulai Pál és Györi Vilmostól. „A magyar zene és a cigányok.“ Bertha Sándortól, Bartalov István bevezetésével. „Két szorozott statisztikai munka.“ György Endrétől. Értesítő: újabb külföldi és magyar könyvek ismertetése.

A „Havi Szemle“ harma tik füzeté már a Ráth Mór kiadásában jelent meg. Vécsey Tamás ir benne „a római jogemlékekről Magyarországon.“ Zlinsky Mihály „Szerémi György emlékiratáról.“ Hatala Péter a „Mesék őshazájá“ról, Barna Ferdinánd „Aspelin utjáról az áltái népek őshazájában.“ Lánzy Gyula „A keleti válság és alkotmányosság-ról“ s Vámbéry az afghán és angol viszály történelmi fejlődéséről. Van benne rajz: „Hervadt koszorú“ Csiky Gergelytől, képzőművészeti kritika s irodalmi szemle egy pár tudományos könyvről. Tartalma e füzetnek is elég változatos, ára 80 kr.

Don Pedró (Bartók Lajos), ismert és kedvelt humoristánk előfizetési felhívást bocsátott ki egy kötet humoros költeményre, melynek egy részét politikai satyrák, nagyobb részét azonban társadalmi tréfás és gunyoros versek fogják képezni. Felosztásuk következő lesz: 1) Szerelmi cigánykerék. 2.) Vig románcok, balladák, életképek. 3.) Satyrák. 4.) Legendák, lonkayadák. 5.) Színművek. 6.) Kínimek és paródiák. A gyűjtemény czime: „Rugott csillagok.“ Jövő év január havában fog megjelenni, s előfizetési ára 1 frt, az előfizetése a „Bolond Istók“ kiadóhivatalába (himző-utca 1. sz. a.) küldendők. Kétségkívül ez új füzetnek is oly nagy kelendőse lesz, mint Don Pedró többi elterjedt műveinek.

„Magyarország“ lesz czime az új politikai napilapnak, mely az Athenaeum kiadásában, mint az egyesült ellenzék pártközlönye, új évtől kezdve megjelen. Felelős szerkesztője ifj. Ábrányi Kornél. A „Kelet Népe“ új évvel megszünik, a „Közvélemény“-től az azt támogatót orsz. képviselők visszavonultak.

A „Pester Lloyd“ 25 éves főállásának jubileumát új évkor megünnepeli. Az elterjedt, sokoldalú német lapnak első szerkesztője dr. Weiss János volt, utána Rothfeld Sámuel s most dr. Falk, ki alatt a lap oly nagy virágzásnak indult.

Zsebnaptárak. Kodolányi Antal ismert jeles „Gazdasági zsebnaptára“-nak 19-ik évi folyamata az 1879. évre megjelent, gazdálknak szükséges tudnivalókkal, s jegyzetekre alkalmas tiszta lapokkal ellátva, csinos kötésben; ennek mellékletét képezi az ugyancsak Kodolányi által szerkesztett „Magyar gazdák évkönyve“, a mely becses szakmunkából most a 2-ik évfolyam jut a gazdáközönösg kezébe; ez évkönyv a gazdasági zsebnaptárral együtt 2 frtért kapható a kiadók Eggenberger-féle könyvkereskedésében. — A Légrády-testvérek kiadásában egy szintén csinosan kiállított és gondosan szerkesztett zsebnaptár jelent meg: „Jegyzéknapló gazdák számára.“ 7-ik évfolyam, szerkeszté dr. Wagner László; hasznos tudnivalókkal, jegyzetpapírral, keményen kötve, ára 1 frt 20 kr; s a gazdasági és erdészeti czimtar“ második része.

Fali és tárczanaptárak. Czettel Gyula szab. előjegyzési naptára minden hétre egy tiszta lappal, Posner Károly Lajos csinos kiállításában már a 9-ik évfolyamban jelent meg. Irodák számára czél-szerű naptár. Ára 75 kr. Ugyanennek egy másik, hason áru kiadása is van, melynél nem egy hétre,

hanem minden napra egy külön lap szolgál. — Ifj. *Cathy Károlyné* Debreczenben megjelentek: „Tárczanaptár” 30 és 20 kr., kis fali naptár 10 kros, nagy „fali naptár” (irodai, üzleti, posta-táviradi) 36 kr., — mind csinosan és czélszerűen kiálltva. — *Légrády István* kiadásában megjelent: 1879-re szóló „Pénztárcza naptár” ára 30 kr. és „Közhasznú zsebnaptár” ára 14 kr. Ez utóbbi Soldosné és Helvey Laura arcképével.

Uj zeneművek. *Tübarszky és Parsch* zeneműke-reskedésében Budapesten megjelent: „*A piros bugyellária.*” Enekhangra zongorakísérettel (vagy zongorára külön) alkalmazta Erkel Elek. A következő dalok tartalmazza: 1. Zöld leveles díofa. 2. Az én uram akaratosa. 3. Fővény az én uram szörnyen. 4. Rózsabokorba. 5. Hírös viros. 6. Fekete szem éjszakája. 7. Ilyen olyan kis legény. 8. Érett a buza. 9. Piros, piros, piros. 10. De szeretnékrám ismét (Osinglingi.) 11. Azt kérdezi. A fizet ára 1 forint. Továbbá: „*Soldosné által újabb énekelt 6 kedvelt dal.*” Zongorára és énekhangra szerző Németh János (Szentirmay Elemér). Az e fizetben lévő dalok a következők: Egy kis leány sétál a vízi utczán. A legény egytől egyig. Csipkebokor fonyad. Azt mondják, hogy... (A veresajuból). Ne menj el. Csongorádi kis barna. A fizet ára 80 kr. Ifj. *Fabrach Fülöp* új zenemű jelent meg *Tübarszky és Parschnál*, „*Jelképek*” cím alatt. Ára 80 kr. — *Rózsavölgyi és társánál* megjelent: „*Emília-csárdás.*” Császár Ferenczről; zongorára átírta Fanzler Lajos J. A. Ára 80 kr.

A nemzeti színházban a múlt héten a „*Daniseffek*”-et adták elő, ifj. Dumas Sándornak és egy orosz grófnak drámáját, melynek szerzője Nevszki Péter (a közös álnév) van megnevezve. A mű a leg-hatásosabbak közé tartozik s Oroszország társadalmából mutat be egy idegenszerű képet, abból a még nem rég múlt időből, mikor a jobbágyok Oroszországban nem volt eltörölve. Daniseff grófné egy büszke főnő, holgy azzal akarja kettő szakítani fia szerelmi viszonyát, hogy szerelme tárgyát, a jobbágyzülök-től származott, de uri nevelésben részesült felolvasónót hozza kézszerűen a kocsihoz. A kocsinak azonban nemesebb lelke van s testvérként él nevével s midőn az ifjú gróf egy év múlva visszatér s a történetről értesül s már közel van a kétségbeeséshez, akkor szerzetes lesz s így teszi lehetővé, hogy neje a grófhöz mehessen nőül. A darabnak bizarr tárgya és sok lélektanilag valószínűtlen vonása dacára hatásos, szíveshöz keljenek a nagy község egész élérekenyült Nagy Imre, a nagy-lelkű kocsis és Márkus Emilia, a felolvasónő játéka s színtelen fölháborodott a gőgös grófné (Paulainé) szívtelenségén és Livia hercegnő (Helvey Laura) ármánykodásán. Halmi, egy francia attaché, és Náday az ifjú Daniseff szerepében sokszor ragadták tapokra a hallgatóságot. A darabot már többször adták telt ház előtt.

Közintézetek, egyletek.

A magyar tud. akadémiáé decz. 16-diki ülésén *Horváth Ignác* műegyetemi tanár előadást tartott az 1876-iki Duna-áradás alatt tett méréséről, melyeknek czélja a folyam sebességének megfigyelése volt.

A mérések a Voltmann-féle szárnyas eszközzel történtek, mely hasonló a malomhoz, s a vízbe mélyen eresztve is forog, s egy óráegy segélyével mutatja, hányszor fordult meg. Minél sebesebb a víz sodra, annál gyorsabban forog. Horváth e készüléket villanyal hozta összeköttetésbe, melylyel sokkal pontosabb följegyzést tehetett. Azonban azt is kellett tudni, hogy a szárnyak fordulásainak száma mily viszonyban van a víz-sebességgel. Horváth ennek megtudására az elzárt soroksári ág álló vizében szerzett adatokat, úgy hogy egy kis gözhajóval különböző sebességgel járt föl s alá, s a parton meghatározott távban jelek voltak fölállítva, és tudni lehetett, mily sebességgel ment a hajó egyik jeltől a másikig. A mérő készülék ezalatt a vízben volt és sok fáradság után meg lehetett állapítani a további méréshez való föltételeket. Az értekezés főképen a mérésre szolgáló eszközök s az értekezés által követett eljárás ismertetésével foglalkozott. A főváros közt történt mérés eredménye az, hogy a Duna közép sebessége 2.14 méter, vagyis a víz minden másodperczben 2.14 méternyi utat tesz.

Ezután *Hantken Miksa* geolog ismertette *Hébert* és *Muniy-Chalmas* francia geologoknak a francia akadémia „*Comptes Rendus*” folyóiratában hazánkra vonatkozó tanulmányát. A két francia tudós Hantken kísérletében és útmutatása mellett járták be Buda, Esztergom és Bakony vidékét, s megerősített Hantken osztályozásainak pontossá-

gát, melyekre ama vidékek harmadkori képződ-ményeit osztotta. Maga Hantken a francia tudósoktól eltérő nézeteit adta elő néhány rétegcsoport párhuzamosítására nézve.

Utána *Balogh Kálmán* mutatta be *Laufenauer Károly* „*Adatok az agyszövet szervezéséhez*” cím alá foglalt tanulmányát, röviden elősorolva ezek eredményét.

A Kisfaludy-társaság e hó 18-án tartotta havi ülését, s az ülés elején Greguss Ágost titkár nevezetesen karácsonyi ajándékot jelentett meg. Tudvalevőleg a magyar Shakespeare kiadásának költségeit *Tomory Anasztáz*, irodalmunk ez érdemes meaco-nása vállalta magára, s megígérte, hogy a kiadás tisztá jövedelmét a társaságnak ajándékozza. Az utolsó kötet nem régiben jelent meg; minden kötet 1500 példányban (összesen 28,500) nyomattott. De e kiadásnak alig fele fogyott el. Most Tomory a még fennmaradt összes példányokat, melyek 20,000 frnyi értéket képviselnek, átengedte a Kisfaludy-társaságnak. Emléknem megjelente ez ajándék bejelentését s bizottság fog javaslatot tenni a könyvek értékesítésének módjáról. Továbbá jelentette a titkár, hogy *Fenyvesy Adolf* száz forinttal a társulat alapítói közé lépett. Ezután *Beöthy Zsolt* a „*Csavargó*” című rajzot olvasott föl, a hallgatóság élénk tetszése közt. A jeles írót eleven, jellemzetes és mély vonásokkal festve mutat be egy elzúllott életet, ki hosszú idők előtt elhagyta családját, s most azért tér vissza, hogy követelje magának a gondatlan életet nejétől. De a nő már nem találja életben, hanem leányát, ki előtt el nem árulva magát, megtudja, hogy neje holj gyászolta, s leányába az apa iránti szeretetet oltotta. A csavargó meghatva hallgatja, s azután eltávozik, és nem tér többé oda vissza. E megjelentett felolvasása után *Györy Vilmos* mutatta be *Zsilinszky Mihály* értekezését *Thorwaldsenről*, *Plon francia* műve után. Végül pedig *Rákossy Jenő Vajda János* „*Jelenetek*” című értekezését székelték föl, mely elmés és értelmes részletek vegyülete. Aztán *Szabó Endre* szavalt saját magától három költeményt, s ezek közül a „*Farsang*” című tetszettség legjobban. Majd *Margitay Dezső* „*Komádi Marci*” című élénk népies rajzavál arattat általános tetszést. Végül ünnepélyes évi gyűlés tárgysorát állapították meg s a betöltendő nyolcz helyre tagokat jelölték ki.

A „Kemény Zsigmond társaság” marosvásárhelyi tagjai decz. 8-án báró Apor Károly elnöklete alatt rendezt gyűlést tartottak. Elhatározták, hogy a „*Kemény Zsigmond társaság*” rendez működését az 1879-ik évben kezdi meg, s az első felolvasást új év első vasárnapján tartja a városház nagy termében. A társaság a hónapok első vasárnapján tartja rendezéseit.

Mi ujság?

Mai számunk egy félivel nagyobbítva érkezik olvasóinkhoz. Fölhasználtuk az alkalmat, hogy csoportosabban közöljünk mutatóványokat a „*Háboru-Kronika*”-nak az év folyamában megjelent képeiből, melyek érdekes emlékeztetőül szolgálnak a Balkán-félszigeten lefolyt s legújabbban Afghanisztánban folyó háborus eseményekre, s hogy felhívjuk figyelmét a jövő évre is megjelenő melléklapunkra azoknak is, a kik azt még talán nem ismerik.

A Deák-szobor végrehajtó bizottsága Szlávy József elnöklete alatt hosszasan tanácskozott a fölött, hogy a Deák szobrára pályázott, s kitüntetett Huszár-féle minták közül az ülő szobor mellett nyilatkozott, miután erre kiváló minta van. A végrehajtó bizottság aztán megbízta a kis bizottságot, hogy *Huszár Adolf* által kisse meg a szerződést. A bizottság rendelkezésére jelenleg 157,000 frt áll. Eddig az összes kiadások, a három díj és a minta-

biráló jury idegen tagjai tiszteletdíjának beszámításával, 10,700 frtra rугtak s marad é szerint a szobor kivitelére 146 ezer forint. Huszár egyideig utazni fog és tanulmányokat tesz, s azután a szükséges módosításokkal fogja elkészíteni a szobrot.

Rudolf trónörökös e hó 19-én Prágából Gödöllőre érkezett, a karácsonyi ünnepekre. Sebe már csaknem begyógyult, de bal karját meg felkötve hordja.

A királyné angolországi útja meglehet, hogy egészen elmarad, vagy csak a tavasszal fog megtörténni. Oka az angol királynő nagy gyászja. Viktoria királynő ugyanis leányát veszítette el a darmstadt nagyherceg nejeben, Alice hesseni hercegnőben, ki a rosszólorokból áldozata lett. Királynénk, a hir szerint január 5-én Valeria főhercegnővel Béesbe utazik.

Gr. Károlyi Alajos, berlini nagykövetség már eltávozott Berlinből, hol hir szerint gróf Széchenyi Imre fogja fölvaltani. A gróf több éven át tiszteletbeli elnöke volt a berlini magyar egyletnek, mely e hó 11-én egy küldöttség által vett búcsút tőle. Gróf Károlyi melegen megköszönte a tisztelet és ragaszkodás kifejezéseit, s legbensőbb rokonszenvvel szolt az egylet felől.

Irodalmi emlék-ünnep. Pázmándi Horváth Endrének, az „*Árpádiásé*” szerzőjének, 100 éves születési évfordulóját a jövő év május havában ünneplik meg Győrben. A költő születése napjának évfordulója ugyan most novemberben volt, de az ünnepélyre a nyár elejét alkalmasabbnak tartják. A pannonhalmi apátság is részt vesz az ünnepélyen s Szt.-Mártonban díszedést ad. A rendező bizottság a magyar tudományos akadémiát, a Kisfaludy- és Petöfi-társaságot, az „*Irók és művészek körét*” meghívja az ünnepélyre.

A bukovinai Hadikfalva magyar község iskolája és a tanító lakása nem régiben leégett. Pedig e messze földön, hol testvéreink mindenfelől idegen nemzetiségekkel vannak körülveve, az iskola a fő támasza a magyar elemnek. A jótékony megemlékezés itt tehát kétszeresen szükséges, s hiszszük is, hogy bármennyire igénybe van véve a magyar község áldozatkészsége, juttat filléreket a hadikfalvai iskola fölépítésére is. Az adományok *László István hadikfalvai lelkesítő* küldendők. Megemlítjük itt, hogy a napokban egy csángó magyar, *Csete Pál* érkezett Budapestre Moldvából, Forrófalváról. Azért küldték, hogy biztos hírt vigyen haza, miben áll a csángók hazatérésének ügye, mert köztük az a hir van elterjedve, hogy itthon, az anyaországban nagyban folynak erre az előkészületek. Csete Pál tehát nem fvalami örvendetes hírrel tért vissza. A csángók közt most már a vagyonosabbak is óhajítják a hazaköltözést, mert az orosz invázió alatt sokat szenvedtek. Fiaik a román hadseregben szolgáltak s egy részük ott vezett Plevna körül. Háromszor volt újonczozás a múlt évben, s azon kívül hajtották a csángókat messze fuvarba, elvonták a mezei munkától, igás barmaik ott veszték, s nem fizetett meg senki. A háborus két év több jómódu gazdát tönkre tett, és sínylik keservesen mindnyájan. A csángók úgy képzelik a hazatelepítést, hogy oláhokért cserélik ki őket; azok majd Moldvába mennek, ők meg elfoglalják helyöket itthon.

Öngyilkosság. Kolozsvárt *Faczádi Nagy Imre* orvostudor, az egyetemen élet- és szövtetan-intézetben mérlegel vetett véget életének. Végzetes tetteinek okát nem tudják. Anyagi körülményei meg lehetösek voltak.

Halálozások.

A hazafias premontrei tanítórendnek két jeles tanára hűnt el pár nap előtt, kikre halásan és tisztelettel emlékezik sok száz tanítvány, s kik becsült és szeretetl férjak voltak mindazokban a körökben, a hol csak ismerték őket. **SZENTPÉTERY T. KÁROLY**, a nagyváradi gymnasium igazgatója és **ROMÁN VAZUL JÁNOS** hunytak el e napokban, az előbbi N.-Váradon, hol évek hosszú során át működött s fáradozott, az utóbbi pedig a rend székhelyén, Jászón, hová a tanári fáradalom után vonult, mint rendnagya. Mindkettőre kegyelettel emlékeznek vissza, főképp azok a tanítványok, kik az elnyomatás éveiben végeztek gymnasidusi tanulmányaikat. Ez évek nagy részét mind Szentpétery, mind Román a n.-váradi gymnasiumban töltötték. Dicséretre legyen mondva a derék tanítórendnek, sok oly tanára volt, kiknek hazafias érzelme mel-

lett, az akkori nemzetellenes tanrendszer nem vált veszélyessé az ifjuságra, s a haza iránti szeretet és remény ébren tartása és fejlesztése szintén tanítvány lett, ovatosan bár, de nem mellékesen. Szentpétery (ki soká a magyar nyelvet és irodalmat tanította) és Román e tanárok kiválóbbjai közt tartoztak. Szentpétery már évek óta vezette a n.-váradi gymnasium igazgatását, s halála helyéig igaz részvétet gerjesztett ama városban, hol az értelmiség közt alig van valaki, a ki tanítványa ne lett volna. Román 27 évig működött mint tanár és igazgató a rend több gymnasiumában s 57 éves korában érte a halál.

Egy régi tanár halálát pedig Zágárból tudatják. **MOLNÁR ANTAL** kir. tanácsos, a magyar magán-jog nyugalomát tanára halt meg ott 82 éves korában. A boldogult zempléni megyei származású volt, és a m. kir. egyetemen 1829. a statisztika és 1835. a római jog tanárát helyettesítette, 1837. a zágrábi akadémiában rendes tanárrá nevezettét, hol 1869-ig működött, a midőn nyugalomba lépett. Latin költeményei név tágasb körökben tették ismeretessé. Lapunkba is irt néhány érdekes zágrábi levelet.

Elhunyt még közelebb: **BARABÁS DÁNIEL** fővárosi ismert ügyvéd 66 éves korában. — **SCHMID KÁROLY**, a fővárosi második kerületi polgári iskola fiatal képzett tanára, 25 éves korában. — **FABIAN ANDRUS**, benedek-rendi áldozár, kiérdemült tanár, 69 éves korában Sopronban. — **ÁGOSTON JÓZSEF**, Máramaros megye egyik veteránja, 76 éves korában Huszton. — **BOGÁTH MÁRTON** túzóltó egyetemi alpanaszok 31 éves korában Német-Magasiban. — **PAP JÁNOS**, farkasrévi lelkész, máramarosi gk. román főesperes hosszas betegeskedés után. — **PASZT KÁROLY** Versecz város köztisztelői polgára, több ízben polgármestere, 75 éves korában. — **DEMRO-BELÁNSZKY VINCE** temesvári ügyvéd, a megye volt főügyeje. — **VIRÁNYI JÁNOS**, 1848 előtt a természet-tudományi társulat titkára, a fővárosi Országgyűlés képeződője tanára. — **PILLICH ISTVÁN** városi fogalmazó, 48 éves korában Szegeden. — **ÖZV. BÁRÓ WENCKHEIM JOZSEFNÉ** szül. Jankovics Stefanie, csillagkeresztes és palotahölgy, 74 éves korában Béesben. — **FUTTAKI GYULÁNE**, a „*Pester Correspondenz*” szerkesztőjének neje, szül. Bihaly Emma 24 éves korában Budapesten. — **SZILÁSY CZÉZÁRNÉ** szül. Verébly Ilona, hontmegyei szolgabíró neje, 33 éves korában Szalkán.

GUTZKOW KÁROLY, az ismeretes német regényíró meghalt 67 éves korában Frankfurt mellett, Sachsenhausenben. Sokat irt és sokfelét. Működött mint hírlapíró, irt színműveket (ezek közül „*Uriel Acosta*” nálunk is ösmeretes), és regényeket. Működésének jelentékeny hatása volt a német színpadra és regényirodalomra, és neve előkelő hangzású és jelentőségteljes marad. Mint szabadelvű gondolkodó férfiú első irataiért börtönt nyert, később pedig hatáskörében és szereplésében gátolta. Több elismerésre vágyva, mint a meunyenben részesítették, keserűsítő töltötte el, s évek előtt öngyilkossági szándékából torka fölmeszesét kísérlette meg, de sebéből kigyógyult. Halálát baleset idézte elő. E hó 14-én este égvé hagyta gyertyáját s elaludt. A gyertyától meggyult vánkosa és két szék, s úgy lát-szik, mikor Gutzkow fölébredt, már nagy füst volt a szobában. Hihetőleg menekülni akart, vagy az ajtót felnyitni, mert reggelre a szoba közepén találtak megfalvadva.

Szerkesztői mondanivaló.

Szerelom és házasság Perzsiában. Elég érdekes s a közöletköz köze s sorozott. De azt a föltélt, hogy még ez évben megjelenjék nem garantírohatjuk. A máskétfőt is szivesen elvárjuk; de ön azokat is még ez évben kívánja közöletük. Az már lehetetlen. A szerkesztő sokra és sokfelére levén köteles figyelni, idejének nem ura.

N.-Szében. T. K. A cikket magát kellene látunk, hogy közölettségé felől nyilatkozhasunk. Tíz iv? hogy értsük ezt? Kéziratban? s milyen tömött kéziratban? Változatosságra kell törekednünk, s igen hosszú közöletményeket csak kivételesen adhatunk.

B. Gy. Föltételesen, vagy esetleg közöletének, fogadtuk el. Ta ön küldhetne jobbat.

Nyiregyháza. L. O. Magán levél ment.

Agrippa. Igen; szivesen vesszük; de nem kesz-kedhetünk (tárgyalmasz és gyakran sürgető alkalmiság miatt) afféll, hogy mily hamar közöletjük.

Trappistának vedel. Ha figyelmesen olvassa, jótü fogja, hogy a trappistákról sem ellenszenvvel, sem kisebbitöl nem szoltunk; söt némi fájó rokonszenvvel. Hogy a tánczóld dervisekkel egy oldalra kerültek, azt a tárgy felsőbb rendű (tagadhatlan) bár csak távoli hasonlóságán kívül, följé technikai (nyomdai s berendezési) okoknak kell tulajdonítani, melyek képes lapunkál sokszor döntök.

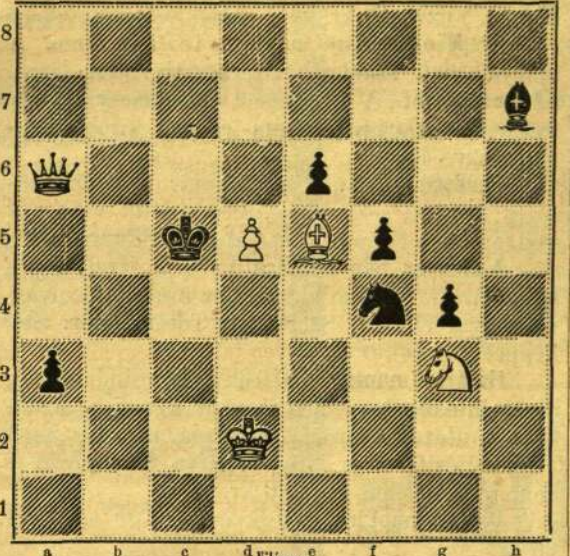
G. L. Dalok I—III. Ezek már csak a járt uton járnak. „*Szeretlek mint a virág a harmatot, mint páriát a turbékoló gerlicze,*” stb. vagy *nyolcz ilyen kép;* de hány százzor el volt már mondva!

F. G. A fessület stb. Fájdalom, az újabbán küldöttek közt egy sines jobb, vagy olyan jó bár, mint az előbbi. Legesinosabb a Tündés; de azon is igazítani kellene.

Kritikán alul. Vér, vér árán... Vigan szól a... — Kihalt a czimbalom-zene. Sirhalom domborul. Le-szállt a kód. — Ha szerettem... Népdal (Duna vizén).

SAKKJÁTÉK.

994-dik számú feladvány. Willmers Rudolftól.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

A 989. számú feladvány megfejtése.

- Megfejtés.**
- Világos. 989. sz.
1. Va6—a3 ... F4—d5 (a)
 2. Va3—e5 ... t. sz.
 3. V mottot ad.
- a.
1. ... F4—d3
 2. V f ... t. sz.
 3. V mottot ad.

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben* Fülöp József, *Gelsen* Glesinger Zsigmond, *Sárospatakon* Gérecz Károly, *Kolozsvárt* Csipők Árpád, *Budapesten* K. A. és F. H. Igali Swetozár és Latzko Béla, *Sáskas-féhervárt* Krécsy Béla, *Vág-Sellyén* Deutsch Bernát, *A pesti sakk-kör.*

Naptárak az 1879. évre.

A Franklin-társulat magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4. szám) megjelentek és minden könyvárusnál kaphatók az 1879. évre szóló általánosnak kedvelt dísz tartalmu *Naptárak*, egymint:

Nemzeti nagy képes naptár 1879-ik évre. Szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalommal, szerkeszti Áldor Imre. XI. évfolyam. „A zálogházban” nagy czimképpel (Munkácsy Mihály festménye után) és számos a szöveg közé nyomott képpel. Füzve 1 frt.

Tartalma: A felségek uralkodó ház. Csillagászati és kortani jellegzése az 1879-ik évrnek. Katholikus, protestans, görög, orosz és izraelita naptár-rész jegyzéklappal. Bélyeg-illetékek. Irodalmi rész: A zálogházban. Elbeszélés (a czimképhez). Két „hazaáruló”: Andrássy Gyula gróf és Tisza Kálmán (két képpel). Két világhírű város (négy képpel). Szilgigeti Ede (képpel). Paulay Ede (képpel). Tóth Kálmán (képpel). Egy kastély titka (beszély). Egy pörös ország és népe (két képpel). Híres Bées városáról (két képpel). Ferencz Károly főhercege (képpel). Heckenast Gusztáv (képpel). A Saa-Stefanói béke-kötés (képpel). A berlini kongresszus (képpel). A párisi világgiallítás (képpel). Az 1875—78-ik országgyűlés berendezése. Gorove István (képpel). Római nagy urak életmódja (képpel). Kossuth Lajos és Andrássy Gyula gróf. A colorádói burgonya-rovar. Rabszolgaság Egyiptomban. Magyarország czimnévtára (hivatalos adatok alapján). Országos vásárok a magyar szt. korona birtokain. Kamat-számítás. Cselédbért, árendát mutató tábla. Hirdetések.

Falusi gázda naptára 1879. évre. A magyar gazdák, kertészek, lelkészek és tanítók számára. Pfitzner János, Iby Ferencz, Erdélyi Károly, Ehrlich Izidor, Bakó István, Turonyi, Ordódy Istv., Schober Ignác, Kodolányi Ant., Ébner Sándor stb. közreműködésével szerk. Spozon Pál tan. XV. évfoly. Számos ábrával. Füzve 80 kr.

Tartalma: Naptári rész. — Bajok és ellensze-reik a gazdai pályán. — Sajtókezelés és vérbé-adás. — Öszinte szó börtönteinkről. — Tizenkét tanács bérlők (és nem bérlők) számára. — Pfitzner János. A számvitel a háztartásban. — Gazdasági gyakorlaton épült elméleti tételek. — Iby Ferencz. A vilceapalásról. — Erdélyi Károly. A talaj leca-palásának előnyeiről. — Ehrlich Izidor. Trágya és trágyakezelés. — Erdélyi Károly. A rétek trágyázásáról. — A keverék trágya (komposzt). — Bakó István. Az árva-rozsnokról. (Bromus inermis) (ábrakkal). — Turonyi. A luczerna természetéről. — A svéd vagy korcsólőre (Trifolium hybridum). — A talaj megmunkálása tavasszal. — Iby Ferencz. A hus vagy vágóhus. — Takarmányrepa a

vérhaj ellen. — Kodolányi Antal. A zuzott zab ete-tése. — Ordódy István. Zöld vagy száraz takar-mánygyal etessük-e a marhákat? — A koszfűz művelése és felhasználásáról (ábrakkal). — Erdélyi Károly. A különféle fanemek faragványipari szem-pontból. — Schober Ignác. Egy-két szó a fiatal fák metszéséről. — Ordódy István. A gyümöleste-nyésztés emelése. — Kodolányi Antal. A Gubicz-féle vasgerendelyes ekék. — „Magyar eke.” — Rög-törő gyűrűs hengerek. — Az Althaus-féle tagolt réthorona. — „Hungaria” sorbavetők gépek. — Ször-vavetők gépek. — A szelelő és megválasztó rosták. — Krausz és Kreyczik kézi arató- és kaszálógépe (13 ábrával). — A világosság jelentősége a növé-nyek életében. — Iby Ferencz. Apró ellenségek. — Ordódy István. A fa-szű. — A gabnafutonez. Dr. Kulm Gyula nyomán. — A vértétli. — Hasznos rova-rok. — Ébner Sándor. Utófogások. — Zách Sándor. A Zách-féle javított méhkaptár (ábrakkal). — Havi teendők emlékeztetője. — Országos vásárok jegyzéke.

Borászati naptár 1879-ik évre. Szerkeszti dr. Nyári Ferencz. VI. évfolyam. Számos ábrával. Füzve 80 kr.

Tartalma: Naptári rész. — Magyarország bor-kivitele és behozatalának kimutatása. — Külföldi nevezetesebb piacokra hordóban küldött borokért fizetendő vámjdi és vitelbér kimutatása. — A bor-tésde szokásjogai. — Bálint bácsi jóvendőlései. — I. Termesztudományi rész. Az állattudásból. — Kártékonny állatok. Rovarak szőlőben. — Gyümöl-csés kertben. — Konyhakertben. — Virágos kert-ben. — Mezei gazdaságban (ábrakkal). — II Szőlő-szeli rész. A furtszőlő használatáról. — 1. Ástali szőlő természetére szánt talaj minősége. 2. Elkerül-hetetlen befektetések (ábrával). 3. Megválasztandó szőlőfajok (ábrával). — III. Borászati rész. Mű-borok készítése. 1. Asztalborok. 2. Ürmös borok. 3. Pezsgő borok. — IV. Kertészeti rész. A fajsalkáról. — Faiskola alakítása (ábrával). — Az egyiptomi téli nagyma (ábrával). Földi mandola. V. Múltatók rész. Borkoresolyák. — Országos vásárok jegyzéke.

Kertészgazdászati naptár 1879. évre. Szerk. dr. Farkas Mihály. Első évf. Számos ábrával s jegyzetlappal ellátva. Füzve 80 kr.

Tartalma: Naptári rész napló-jegyzetekkel. — A kertművelés és vele rokon-ipar, különös tekintettel a kisbirtokos osztály állására. — Kerti munkálatok, különös tekintettel az ősi idényre. — Honosítási, magnemesítési és termelési kísérletek. — Gyümöl-csészet köréből. — Gyakorlati tanácsok újabb gyü-mölcs-telepek alakításánál (ábrakkal). — Ártalmas gymok és azok kiirtása. — Néhány kevésbé ismeretes konyhakerti növény (ábrakkal). — Dinnyészet (ábrakkal). — Jelesebb dinnyék ismertető leírása. — Melyik a legjobb dinnye? — Virágos kert (ábrák-kal). Dohány-termesztésnek némi tájékozásul. — Kertgazdászati irodalom. — Méhészet rövid fogla-latja. — Havi teendő emlékeztetője. — Konyhakerti vetemények rövid foglalataja.

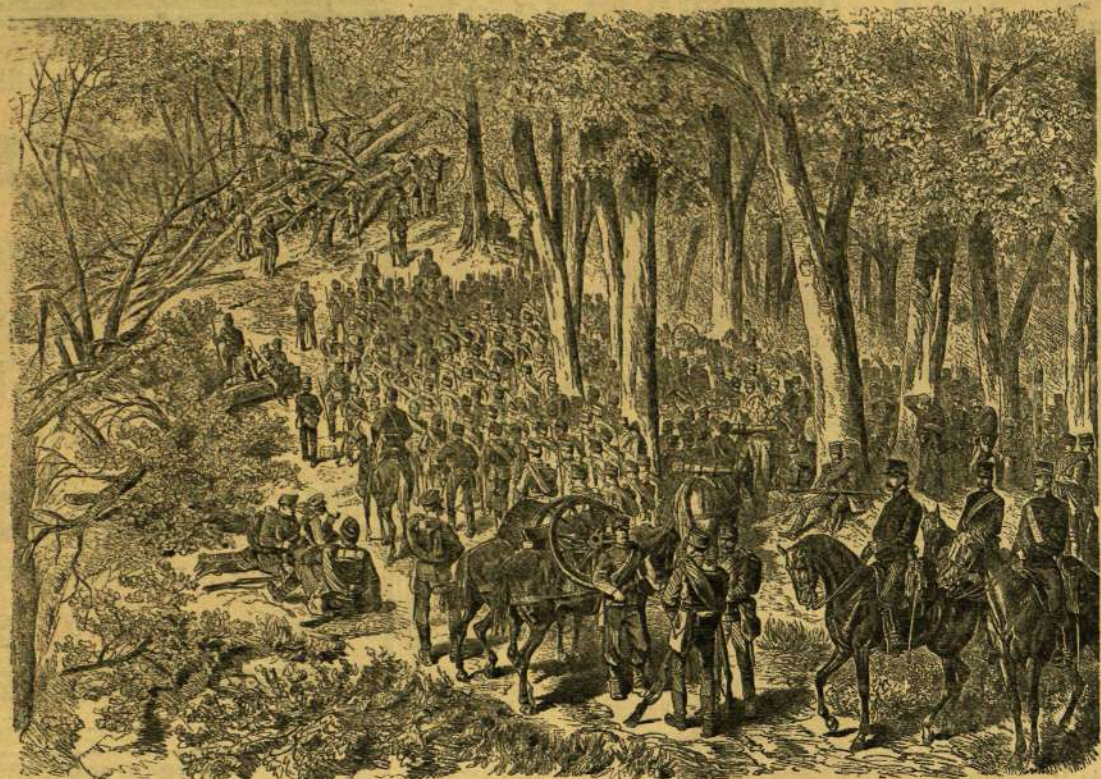
Protestáns új képes naptár 1879-ik évre. Dr. Ballagi Aladár, Kovács Miklós, Bodon J. közre-működésével szerkesztette Duzs Sándor tan. XXV. évfolyam. Több arcképpel s a protestáns egyház tiszti névtárával. Füzve 50 kr.

Tartalma: Naptári rész. — Ballagi Mór (arcz-képpel). — A mostoha leány (elbeszélés). — Báró Kochmeister Frigyes (arczképpel). A levélhóról. Fouqué beszélye. — Kovács Miklós. A jegybánkóról és bankjegyekről. — Pap Gábor dunántúli ref. egyházker. superintendens (arczképpel). — Bodon József. Sárka története. Elbeszélés. — Petrik János Jakab, volt soproni evang. főisk. tr. (arczképpel). — Egy új tudományról. — A gyermekek visszás neve-lése. Bock után. — Protestáns egyházi tiszti névtár. — Országos vásárok jegyzéke.

István bácsi naptára vagyis családós házi-gazdálknak s gazdaszonyoknak, népnévelőknek, helységi előjáróknak, iparosoknak és földmive-lőknek való képes kalendárium 1879-dik közve. Alapítá Majer István, szerk. Kóhalmi Klimstein József tanár. XXIV-ik évfolyam. Közleményekkel Robicek Fer., Vayand Géza, Földes Fer., Kubicza Terentius, Glatz József, stb.-től. Füzve 50 kr.

Tartalma: Naptári rész. — I. Az erkölcsi világ. XIII. Leo pápa (képpel). — Robicek Ferencz. A nyolcz boldogságról. — Vayand Géza. István bácsi jelszava: „Istennel, észszel és szorgalommal boldo-gulsz.” — Az árva. Elbeszélés. — Kubicza Teren-tius. Légy állhatatos a jóban s ne légy könnyelmű.

— II. Gazdák naptára. A gyümölcsfaültetéséről. — Miként készítenőd a kerti meleggy? — Van-e a pinceszben légmérőre szükség? — Korai burgonya-tenyésztés. — Néhány szó a tojások mesterséges kiköltéséről, vagyis az újabb költökemenczéről (ábrakkal). — III. Népnévelők naptára. A falusi kisedővödők ügyében (képpel). — Állítsunk fel népkönyvtárakat. — IV. Történetiek és népsime. Glatz József. Szent Gellért csanádi püspök s vér-tanu emlékezte. — A románok (képpel). — István bácsi hazában és a nagy világban. A budai hidegyógyintézet (képpel). — A Vágvolgy. Foly-tatás (képpel). — Beülhelem. — Az Aja Szőfia (képpel). — VI. A természet és ipar-világja. A te-

Egy hadi dandár bekerítő útja Belovácánál Boszniában.

Boszniából kivándorló török családok.

Montenegrói martalócz lesen.

Bosnyák tolvaj.

Boszniai kifoglyok.

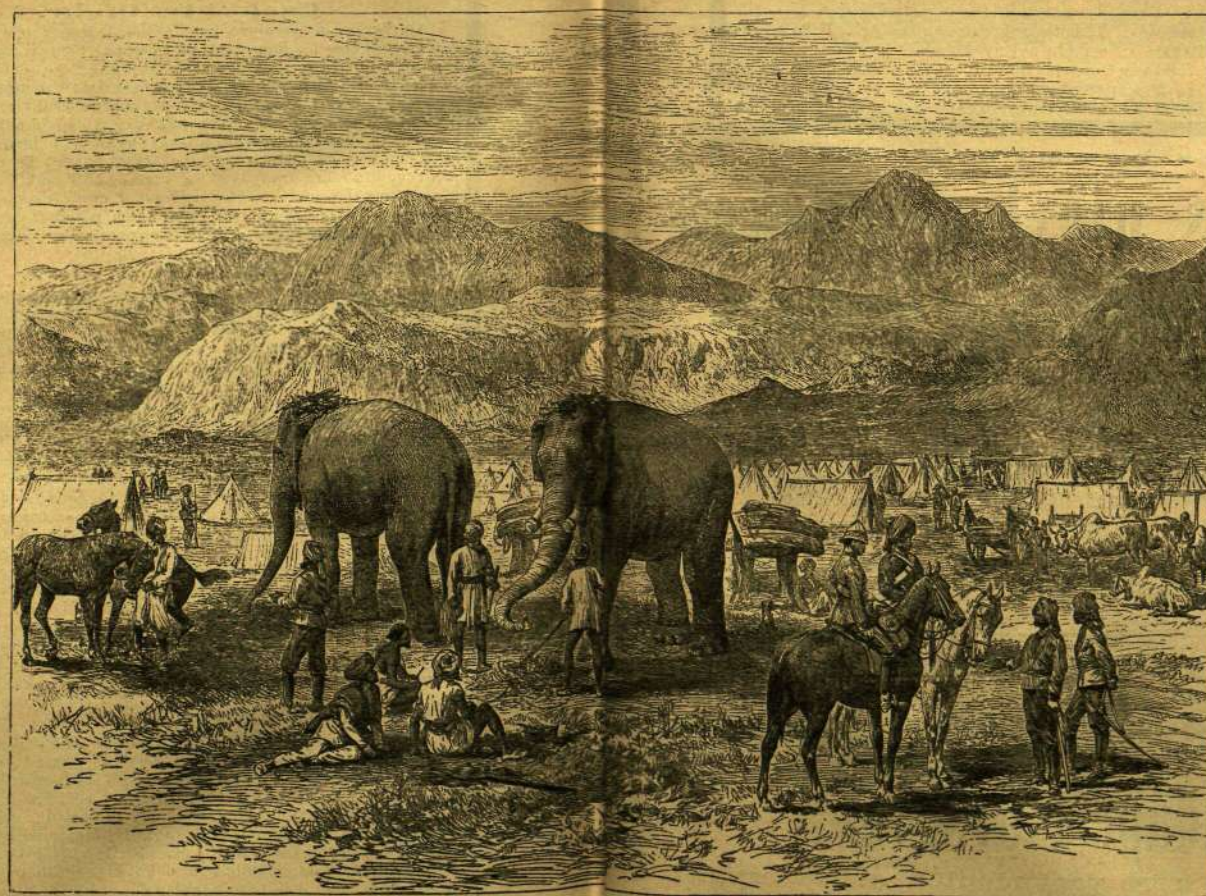

Elfogott bosnyák fölkelő bekísérése.

Huszár előrs Boszniában.

Az elesett lázadók hullái a Cseragán-palota csarnokában Konstantinápolyban.

Angol tábor Ghanisztánban.

Katonai isteni tisztelet Málta szigetén.

KÉPEK A „HÁBORÚ-KRÓNIKÁ“-BÓL.

